

KERKBEHEER

In deze uitgave:

- Informatie over de persconferentie Kerkbalans 2012 en de evaluatie Kerkbalans Nieuwe Stijl
- Overzicht van de predikantstraktementen en arbeidsvoorwaarden kerkelijke medewerkers 2012
- Een handreiking voor de beoordeling van de financiële positie van de kerkelijke begraafplaats
- Een voorbeeld om de kerk te verhuren zodat deze in eigen beheer kan blijven

VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

van hoogevest architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Consultancy
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

nieuwbouw
restauratie
onderhoud
herinrichting
herbestemming

Westsingel 9
3811 BA Amersfoort
033 4631705 | bureau@vanhoogevest.nl
www.vanhoogevest.nl | www.bouwenophistorie.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheugel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheugel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

SLOOFF - ORGELBOUW
www.sloofforgelbouw.nl

Luijtenstraat 17
2941 CE Lekkerkerk

Tel.: 0180—68 15 62
e-mail: info@sloofforgelbouw.nl

Nieuwbouw
Restauratie
Stemmen en
Onderhoud

De kracht in vellen offset.

 Roto Smeets

Roto Smeets GrafiServices

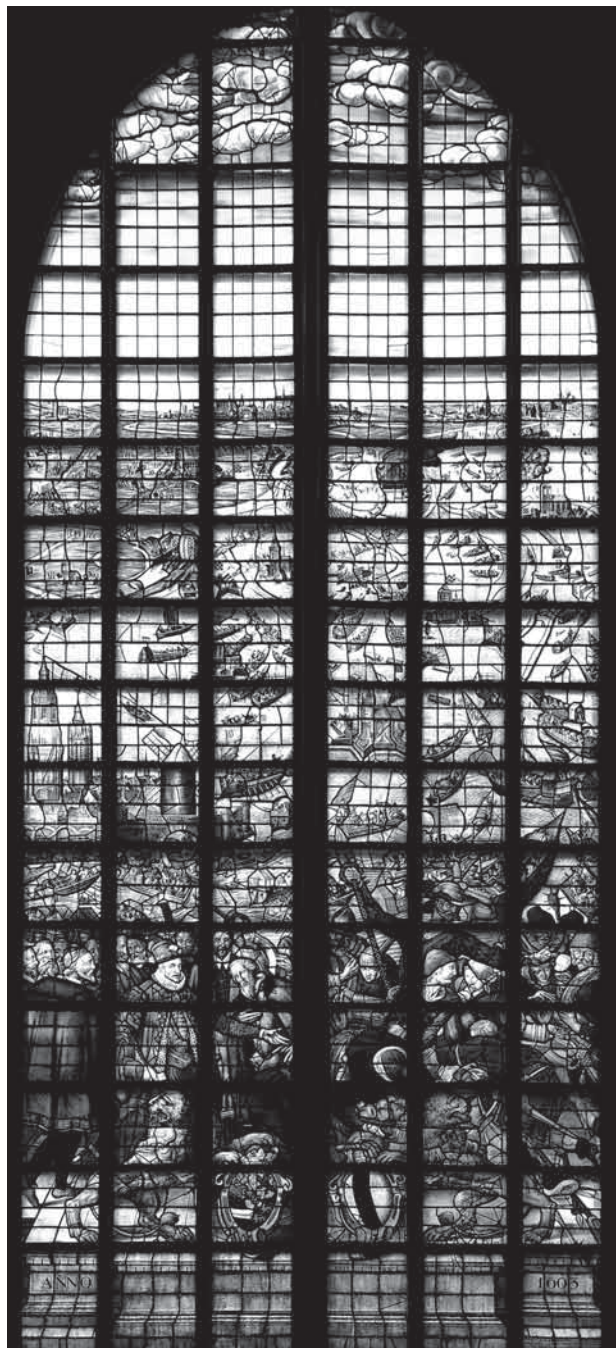
Een bedrijf dat vecht voor
de successen van zijn klanten.
Of het nu gaat om vellen offset,
pre-media, nabewerking,
pre-distributie of distributie...
Superstrong, sharp, safe & fast.

GrafiServices

T 030 - 282 28 22
T 040 - 250 50 00
www.rsgrafiservices.nl

Zijn we de eerste? Zijn we de beste?

We zijn zeker niet de eerste de beste!

Want we zijn genomineerd door kerkbesturen en rentmeesters als meest onderscheidene leverancier van geluidinstallaties voor kerken

We onderscheiden ons door perfect verstaanbaar en kristalhelder geluid overal in de kerk

We staan bekend om onze uitgebreide garantie en 24 uurs service overal in Nederland

Onze kennis van zaken zetten we feilloos om in adviezen voor de meest geschikte apparatuur en het beste geluid ook in úw kerk

Immers,
**Kennis is van geen waarde
tenzij je deze in praktijk brengt**

Dialoog Church Sound
Bolognalaan 6
5632 RL Eindhoven

☎ 040 – 2420840
☎ 040 – 2426125

🌐 www.cantorsound.nl
✉ info@cantorsound.nl

Dialoog Church Sound ... van het goede het beste!

Uw digitaal kerkelijk bureau: SKG Collect!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winst oogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE VOOR MENS EN TECHNIEK.

UNETO-VNI

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
 telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
 u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

De ambachtelijke bouwver

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

Oud-Hollandsche koperen kroonluchters

Kerkkroonluchters, restauraties, gieterij en techniek

Als laatste bedrijf in Nederland produceert Brink & van Keulen in haar gieterij al decennia op ambachtelijke wijze authentieke koperen kroonluchters. Ruim honderd authentieke modellen, waarvan de spanwijdte variëren van 37 cm tot 230 cm. Stuk voor stuk massief koperen kunstwerken, die generaties meegaan.

Onze referenties omvatten vele kerken en gebouwen waaronder nagenoeg alle grote kerken in Nederland zoals De Nieuwe Kerk te Amsterdam, De Nieuwe Kerk te Delft, De Laurenskerk te Rotterdam enzovoort.

Ook op het gebied van restauraties hebben wij een lange lijst met kerken, waar de oude en vaak incomplete kronen, na een grondige opknapbeurt, weer in hun volle glorie de kerken sieren. De door Brink & van Keulen gehanteerde werkwijze wordt aanbevolen door monumentenzorg, omdat de levensduur van de kronen hierbij langer is dan bij poetsen.

Behalve grote kerkkronen hebben wij een groot aantal kleinere modellen voor luxe woningen, raadszalen en andere monumentale en representatieve ruimtes.

Graag sturen wij onze catalogus of bezoeken wij u vrijblijvend voor een advies.

U kunt ook een afspraak maken voor een rondleiding door onze kopergieterij, waar u kunt zien hoe deze kroonluchters nog steeds voldoende het eeuwenoude ambacht worden gemaakt.

Brink & van Keulen 1646 b.v.
Generatorstraat 17
1014 AT Amsterdam
Tel: 020-7370230
e-mail: info@brinkenvankeulen.nl
website: www.brinkenvankeulen.nl

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil,
voorzitter

Mr. J.G.H. Krajenbrink, Oegstgeest,
vice-voorzitter

Drs. C. de Raadt, Bodegraven, secretaris

W.G. Roseboom, Nieuwegein,
2e secretaris-penningmeester

Ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, Leiden,
penningmeester

mevr. E.J. Steensma-Dijk, Buitenpost, lid

M.G.R. Barendrecht, Maassluis, lid en

ir. B.P. de Wit, Sprang-Capelle, lid.

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en

drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,

H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,

3311 KS Dordrecht

E-mail: info@kerkrentmeester.nl;

Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49

Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van
de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 22,-

per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen

€ 20,- per abonnement en 11 en meer

abonnementen € 18,- per abonnement.

Abonnementsprijs voor niet-leden € 25,-

per abonnement.

Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.

ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets GrafiServices

Oplage

7.000 ex.

© februari 2012

Foto omslag

Westzijderkerk te Zaandam

INHOUD

Onderweg naar 2020	47
Lichte daling inkomsten kerken	49
De evaluatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl	52
Gemeenten in rode cijfers	53
Ds. Leoni Bos nieuwe voorzitter Raad van de Plaatselijke Geldwerving	53
Met Kerkbalans het jaar rond	54
Actie Kerkbalans 2012 in Scheveningen gaat digitaal	54
Ledenvergadering LOB	55
Inkomsten Duitse kerk stijgen	56
Nieuws uit de provincies	56, 57, 75, 76
Predikantstraktementen 2012	59
Mini-symposium over de spanning tussen monumentale kerkinterieurs en hedendaagse liturgie	60
Duurzaamheid en kostenbesparing in kerkverlichting	61
Nieuwe Liedboek komt pas in 2013	63
In memoriam de heer H.W. Wiegman	63
Handleiding beoordeling financiële positie begraafplaats	64
Eeuwenoude boeken en zilver uit kerk Nieuwe Pekela geroofd	67
Laatste dienst in huiskamerkerk Hemrik	67
Arbeidsvoorwaarden kerkelijke medewerkers 2012	68
Agenda voor kerkrentmeesters	69
Kalender voor kerkrentmeesters	70
Nieuw bij de VKB: Insignes met Protestantse Kerk-logo	71
Renovatie Nieuwe Kerk Zierikzee	71
Verhuur om kerk in eigen beheer te houden	72
LRP-Team pakt knelpunten Kerkbalans 2012 aan	74
Hulpmiddel voor waarderen en herbestemmen van religieuze voorwerpen	78
De Waarheidsvriend 100 jaar	78
Ichthuskerk Meliskerke gaat dicht	78
Onderscheidingen van de VKB	79
De orgelbank	80
Sluiting dreigt voor kerk Harkstede	80

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Onderweg naar 2020

In Kerkbeheer van oktober 2011 schreven we over ons congres op zaterdag 21 april 2012 in Nieuwegein. Het ging daarbij over de globale opzet, met zaken als datum, locatie, aanpassing beurs en thema, en het hanteren van de rode draad "toekomst". Een richting voor mogelijke onderwerpen werd toen ook al aangegeven. Vandaag zijn we al een stuk verder in de tijd en kunnen we meer zeggen over de inhoudelijke invulling van het congres; de huishoudelijke zaken laten we even rusten.

Zicht op maatschappelijke ontwikkelingen heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Ook religieuze ontwikkelingen en de positie van de kerken passen in het onderzoek van het SCP. Prof. dr. Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, zal ons in een hoofdinleiding met zijn kennis vanuit de samenleving zicht geven op maatschappelijke ontwikkelingen. In een alternatieve troonrede: "Rare jaren en barre tijden", duidt hij de diverse ontwikkelingen van onze tijd. En dat is bepaald geen rustige tijd.

Ds. Wim Beekman zal een hoofdinleiding houden vanuit het perspectief van de kerk. In het vorige nummer wezen we al op zijn lezenswaardige studieverlag "Leve de dorpskerk". De in het studieverlag gemaakte opmerkingen over identiteit van de kerkelijke gemeente en lichtere vormen van bestuur, beperken zich niet tot de wereld van de dorpskerken.

In de middaguren zijn er weer twee sessies met workshops. Uit reacties hebben wij gemerkt dat de mogelijkheid om zelf te kiezen erg belangrijk is. Daar is dan ook weer gelegenheid voor. Om alle workshops mee te maken, moet u wel samen met enkele collega's komen. We adviseren dat ook. Het biedt gelegenheid om de ervaringen te delen en het is bovendien veel gezelliger.

De rode draad "toekomst" trekken we door naar de workshops.

Ds. Harmen van Wijnen is bij diverse lezers al bekend. Vorig jaar was hij tijdens ons congres betrokken bij de presentatie van het inspiratiemagazine "WeCollect". Dit jaar zal hij een workshop geven over "jongeren". Het jeugdwerk is van essentieel belang voor de toekomst van de kerk. Zaken als leefwereld van jongeren, betrokkenheid van jongeren bij de kerk, maar ook het wekken van belangstelling voor bestuurlijke taken en/of functies is van belang. Meer en meer wordt duidelijk dat jeugdwerk niet stopt bij ruwweg 23 jaar, maar dat ook de jongvol-

wassenen — die eigen keuzes gaan maken in het leven — specifieke aandacht behoeven.

"Slim samenwerken; samen kom je verder; door samenwerking vitaal blijven". Zomaar wat statements over samenwerken. De landelijke kerk doet momenteel veel praktijkervaring op met samenwerking en clustering van gemeenten. De heer Bart van Noord zal na zijn workshop van vorig jaar deze materie weer verder oppakken. Omdat hij spreekt voor kerkrentmeesters neemt hij één van de gemeenteadviseurs kerkbeheer — de heer Foort Groenleer — mee.

Duurzaamheid komt meer en meer in de belangstelling. Ook in de kerkelijke gemeenten wordt er gesproken over aardwarmte, zonnepanelen, verlichting, energiebesparing, windmolens etc. Evert Jan Hazeleger, programma-manager van Kerk in Actie, zal ons verder bekend maken met deze materie.

Financiën blijft een belangrijk aspect van het kerkrentmeesterlijk beheer. Vanuit de Federatie van Diaconieën wordt gewerkt aan een interessante ontwikkeling: platform beleggen. Gemeenten die beleggen komen met dezelfde zaken in aanraking als een college van diaconen: beleggingsstatuut, reglement beleggingsadviescommissie, maatschappelijk verantwoord beleggen. We hebben de voorzitter van het platform, de heer drs. G.J. van Tongeren bereid gevonden om aan de slag te gaan met het onderwerp "beleggen".

U mist nog één workshop. Die reserveren we voor één of twee gemeenten die een succesvol praktijkvoorbeeld willen presenteren aan andere gemeenten. We vragen gemeenten die een in meer gemeenten toepasbaar voorbeeld hebben een korte beschrijving in te dienen in Dordrecht.

Het spreekt vanzelf dat toekomstgerichte oplossingen hogere ogen gooien dan oplossingen die dat niet zijn. Goed opgezet vrijwilligerswerk, creatief jeugdwerk, een duurzaam ontworpen verenigingsgebouw, zijn enkele willekeurige voorbeelden om uw denkproces op gang te helpen. We laten ons graag verrassen door uw andere voorbeelden. Met het oog op de voorbereiding van het congres dienen inzendingen uiterlijk vrijdag 16 maart a.s. binnen te zijn. Schriftelijk, of via info@kerkrentmeester.nl.

Nogmaals: maak uw collega's enthousiast en kom voor een mooie dag naar Nieuwegein.

De VKB heeft in samenwerking met Marsh en Mercer het totaalpakket aan collectieve polissen verbeterd. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen:

Marsh:

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering

Uw contactpersoonPieter Stoeltie | T: 020 -54 17 539 | E: info.vkb@mmc.com**Mercer:**

- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA hiaatverzekering
- zorgverzekering

Uw contactpersoonAlex Groen | T: 010 - 40 60 842 | E: info.vkb@mmc.com

Lichte daling inkomsten kerken

R.M. Belder

De opbrengsten van de kerken in Nederland lopen licht terug. Geeft 2010 voor de Protestantse Kerk in Nederland nog een stijging te zien, in 2011 lijken zowel de Protestantse als Rooms-katholieke Kerk in inkomsten terug te lopen. Een gevolg van verminderde opbrengsten van de actie Kerkbalans, maar vooral ook van een teruggang van de opbrengsten uit vermogen. Dat is de conclusie van de voorzitter van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG), drs. Emile Duijsens, tijdens de perspresentatie van de actie Kerkbalans die op 12 januari 2012 op het Protestants Landelijk Dienstencentrum plaatsvond. Die conclusie werd gedeeld door de per 1 januari 2012 benoemde voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving, mevr. ds. Leoni Bos.

Voordat de persconferentie begon gaf de voorzitter van de persconferentie, drs. Bert Elbertse, hoofd Communicatie van de R.-K. Kerk, het woord aan de directeur van het KASKI, dr. Ton Bernts, die een presentatie gaf van de evaluatie Kerkbalans Nieuwe Stijl; daarvan is elders in deze editie een samenvatting opgenomen.

Resultaten en prognoses

De cijfers over 2010 zijn gebaseerd op de definitieve gegevens van alle (plaatselijke) kerken. De resultaten van 2011 zijn nog voorlopig en samengesteld op basis van een onderzoek onder de penningmeesters van de plaatselijke kerken.

De resultaten over 2010 geven voor de Protestantse Kerk in Nederland een stijging van de inkomsten uit Kerkbalans te zien van bijna 0,5 pct. ten opzichte van een jaar eerder. De inkomsten van de Rooms-katholieke Kerk over 2010 gaan licht achteruit met 0,5 pct.

Blijven over 2010 de inkomsten uit de actie Kerkbalans daarmee redelijk stabiel, een duidelijke teruggang is er wel in de opbrengsten uit vermogen. Dit is een direct gevolg van de economische crisis. Zo liepen de inkomsten uit vermogen voor de Rooms-Katholieke Kerk terug met 2 pct. Bij de Protestantse Kerk in Nederland was er een teruggang van 1,9 pct. in de Overige inkomsten.

De resultaten voor 2011 van de actie Kerkbalans zijn voor beide kerkgenootschappen nog voorlopig. Zowel bij de Protestantse Kerk in Nederland als de Rooms-katholieke Kerk lijkt het afgelopen jaar een teruggang in opbrengsten te hebben plaatsgevonden. De Protestantse Kerk in Nederland verwacht een teruggang van 0,8 pct., de teruggang bij de Rooms-katholieke Kerk zal waarschijnlijk uitkomen op ongeveer 2 pct.

Hoewel nog steeds geldt dat minder mensen meer geven, valt te verwachten dat de neergaande tendens zich de komende jaren zal voortzetten. De terugloop van het aantal gevers kan niet meer volledig worden gecompens-

seerd door de stijging van de bijdrage van de welgevende kerkleden.

Jaarcijfers 2010 en prognoses voor 2011

Bij de beschikbare informatie bevonden zich de jaarcijfers over 2010 van de Rooms-katholieke Kerk en de Protestantse Kerk in Nederland.

Rooms-katholieke Kerk

De heer Duijsens gaf vervolgens een toelichting op de jaarcijfers van de Rooms-katholieke Kerk (RKK). Hij wees er op dat ongeveer 2/3 van de inkomsten in de RKK bestaan uit levend geld (Kerkbalansbijdragen, collecten/giften en vergoeding voor verleende diensten).

De overige inkomsten (34 pct.) zijn afkomstig uit bezittingen en beleggingen. De totale inkomsten levend geld zijn in 2010 in vergelijking met 2009 met 2 pct. gedaald en bedragen ruim € 111 miljoen (tegen € 113,3 miljoen in 2009). De inkomsten uit Kerkbalans zijn in 2010 met bijna 0,5 pct. gedaald tot ruim € 60 miljoen; ze maken ruim de helft uit van de totale inkomsten aan levend geld.

De inkomsten uit bezittingen en vermogen zijn in 2010 met ruim € 1 miljoen gedaald (een daling van 2 pct.) tot een totaal van ruim € 57 miljoen. Totaal zijn de inkomsten van de parochies in 2010 met € 3,4 miljoen gedaald (ofwel 2 pct.) tot een totaal van ruim € 168 miljoen.

In tegenstelling tot de Protestantse Kerk in Nederland, presenteert de Rooms-katholieke kerk ook jaarlijks de totaaluitgaven van de parochies. Deze bedroegen in 2010 ruim € 182 miljoen en zijn in vergelijking met 2009 stabiel gebleven. De kosten voor gebouwen zijn met € 1,7 miljoen gedaald, terwijl de kosten voor personeel met € 1,6 miljoen stegen. De heer Duijsens wees er in dit verband op dat de kostenstijging in de exploitatie van de gebouwen voor een belangrijk deel ligt bij de monumentale kerkgebouwen waarvoor een lagere overheidsbijdrage bij restauratie wordt verkregen. De stijging in de personeelskosten is, naast indexering van salarissen en traktementen, veroorzaakt door hogere pensioenbijdragen aan het Pensioenfonds van de RKK.

De heer Duijsens concludeerde dat de inkomsten uit Kerkbalans in 2010 met bijna een half procent gedaald zijn, nadat ze in 2009 stabiel waren gebleven. Per bisdom zijn er verschillen waarbij, de bisdommen Groningen-Leeuwarden en Rotterdam de inkomsten zagen stijgen. In het aartsbisdom Utrecht en het bisdom Roermond waren de inkomsten nagenoeg gelijk, terwijl de inkomsten in de overige bisdommen daalden.

Uit de informatie blijkt verder dat 41 pct. van de katholieke huishoudens aan Kerkbalans bijdraagt en dat de

gemiddelde bijdrage op € 79 per gezin uitkomt. Tenslotte deelde de heer Duijsens mee dat op basis van de trend in de opbrengsten de verwachting is dat voor 2011 de inkomsten uit Kerkbalans met 2 pct, zullen dalen tot een bedrag van € 58,9 miljoen.

Protestantse Kerk in Nederland

Hierna gaf mevr. ds. Bos een toelichting op de cijfers van de gemeenten die tot de Protestantse Kerk in Nederland behoren. De inkomsten van de gemeenten bestaat voor gemiddeld 82 procent uit levend geld (vrijwillige bijdragen, collecten en giften). De overige 18 pct. is z.g. dood geld, waaronder worden verstaan opbrengsten uit verhuur van gebouwen, rente van beleggingen en pachttopbrengsten.

De inkomsten over 2010 van alle gemeenten die tot de Protestantse Kerk in Nederland horen, bedroegen € 278,2, waarvan € 194,5 miljoen uit vrijwillige bijdragen afkomstig is, terwijl € 43,5 door collecten en giften bijeen wordt gebracht. Het restant van € 40,2 miljoen betreft inkomsten uit vermogen (w.o. rente, pachttopbrengsten, opbrengst huur e.d.).

Mevr. Bos wees er op dat ten opzichte van 2009 het levend geld steeg van € 237,4 naar € 238 miljoen (0,25 pct.). De vrijwillige bijdragen stegen van € 193,7 naar € 194,5 (0,42 pct.), terwijl de opbrengst uit collecten en giften licht daalde, namelijk van € 43,7 naar € 43,5 miljoen (0,45 pct.).

In tegenstelling tot de Rooms-katholieke Kerk kan de Protestantse Kerk in Nederland geen overzichten verstrekken van het totaalbeeld van de uitgaven. Dit in verband met het feit dat de landelijke kerk alleen de inkomsten van de gemeenten nodig heeft voor de berekening van het quotum.

Voorts toonde ds. Bos een gedetailleerd overzicht van de gemiddelde bijdrager per ACV (= Algemene Classicale Vergadering, die op een enkele uitzondering na vergelijkbaar is met de omvang van een provincie). Daaruit blijkt o.m. dat Utrecht en Friesland de hoogste gemiddelde bijdrage omgerekend per kerklid hebben, namelijk resp. € 112 en € 110. Noord-Brabant/Limburg en Gelderland liggen het laagst met resp. € 82 en € 85 per kerklid. De gemiddelde bijdrage per toezegger (ofwel pastorale eenheid of gezin) bedraagt in 2011 € 211. Het hoogste scoort Utrecht met € 275, gevolgd door Noord-Holland met € 248. Het laagst liggen Gelderland met € 190 en Overijssel-Flevoland met € 191 per toezegger.

Mevr. Bos concludeerde dat in vergelijking met 2010 de opbrengst van de actie Kerkbalans 0,8 pct. lager zal liggen. Met uitzondering van de ACV van Overijssel-Flevoland, die een stijging vertoont van 1,1 pct., vertonen de overige ACV's een daling variërend van 0,2 tot 1,3 pct. Voor de nabije toekomst ziet zij veel kansen voor kerkelijke gemeenten. Het KASKI-rapport met de evaluatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl, bevestigt dit. Belangrijk is dat de kerkelijke gemeenten vrijwilligers gaan werven die een gezamenlijke aanpak van de communicatie met de gemeenteleden onder leiding van de kerkenraad gaan aanpakken, zo besloot ds. Bos haar toelichting op de cijfers van de Protestantse Kerk in Nederland.

Kerkbalans 2012

Tenslotte gaf de voorzitter van de persconferentie, drs. B. Elbertse, nog een toelichting op de campagne Kerkbalans 2012. De actie Kerkbalans is de grootste fondsenwervingsactie van Nederland en is een gezamenlijk initiatief van de Rooms-katholieke Kerk, de Protestantse Kerk in Nederland, de Oud-katholieke Kerk, de Doopsgezinde Sociëteit en de Remonstrantse Broederschap. De kerken voeren gezamenlijk campagne voor Kerkbalans, de opbrengsten zijn voor de lokale parochies en gemeenten. Dit jaar wordt deze actie gevoerd onder de slogan 'Wat is de kerk jou waard?'. Gekozen is voor een geheel nieuw beeld waarbij een beroep op leden van de kerk wordt gedaan om mee te werken aan de instandhouding van de eigen, plaatselijke parochie en kerk. Via directmail acties, advertenties in kranten, billboards op stations en een speciale website (www.watisdekerkjouwaard.nl) wordt de actie onder de aandacht gebracht, aldus de heer Elbertse.

Gesprek met de pers

Hierna was er gelegenheid voor de pers, die goed vertegenwoordigd was, om vragen te stellen.

De hoofdredacteur van *Filantropisch Magazine (FM – Tijdschrift voor bestuurders van € 4,7 miljard geefgeld)* vroeg waarom de kerk zich niet opstelt zoals dat bij andere grote acties gebeurt waarbij grote gevers betrokken zijn. Voorts vraagt hij aandacht voor het legatenbeleid.

Vanuit de kerken wordt meegedeeld dat de actie Kerkbalans de grootste geldwervingsactie in Nederland is, maar de opbrengst is bestemd voor de plaatselijke parochies en gemeenten. Dit is niet te vergelijken met het werk waar FM mee bezig is. Voorts voeren de kerken al verschillende jaren een legatenbeleid. Hiervoor is speciaal foldermateriaal ontwikkeld.

De vertegenwoordiger van de *Leeuwarder Courant* vroeg naar de hoogte van het richtbedrag dat van parochianen gevraagd wordt, waarop de heer Duijsens meedeelde dat dit op circa € 80 ligt. Dit bedrag kan per bisdom verschillen.

In het kader van een overzicht van totale uitgaven van alle gemeenten kon de vertegenwoordiger van het *Reformatorisch Dagblad* zich voorstellen dat vanuit de regio alle bedragen worden opgeteld, zodat een totaal landelijk cijfer beschikbaar komt. Mevr. Bos deelde mee dat het zo eenvoudig niet is. De Regionale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB's) krijgen weliswaar van iedere gemeente begroting en jaarrekening om naar de situatie van die gemeente te kijken en er is geen apparaat beschikbaar dat hiervan een totaaloverzicht maakt.

De heer Teun-Jan Tabak van *Kruispunt* vroeg of er een indicatie is wat het huidige rumoer in de Rooms-katholieke Kerk, voor consequenties heeft voor de kerkbijdrage van de parochianen. De heer Duijsens deelde mee dat lokaal gezien weinig negatieve consequenties te verwachten zijn. Er zijn enkele uitschrijvingen geconstateerd, maar een effect is thans niet aan te geven.

Van links naar rechts: dr. T. Bernts, drs. E. Duijsens, drs. B. Elbertse en ds. L.G. Bos.

De vertegenwoordiger van het *Katholiek Nieuwsblad* merkte op dat geleidelijk aan de categorie parochianen die uit gewoonte geven, afneemt. Hij vroeg hoe de RKK hiermee denkt om te gaan. De heer Duijsens deelde mee dat het bekend is dat het geefgedrag geleidelijk aan het veranderen is. Het is ook bekend dat met name bij jongere mensen het geefgedrag wisselend is. Bij de implementatie van het verbreden van Kerkbalans Nieuwe Stijl, d.w.z. een beleid voeren zodat meer parochianen voor het plaatselijk kerkenwerk gaan betalen, moet voor dit probleem een oplossing worden gevonden. Daarom pleitte hij er voor dat vanuit centraal niveau gefaciliteerd wordt om dat "verbreden" zorgvuldig aan te pakken. Hij verwachtte dat wanneer de gevolgen van de reorganisatie die in de afgelopen jaren in de parochies zijn doorgevoerd, uitgewerkt zijn, men voor "verbreden" meer belangstelling zal hebben.

De journalist van het *Nederlands Dagblad* constateerde dat de uitgaven toenemen en de inkomsten gaan krimpen. Hij vroeg waarop de kerken dan nog kunnen bezuinigen.

De heer Duijsens was van mening dat je het met enkele bezuinigingsmaatregelen niet redt. De exploitatie van de gebouwen vormt een forse kostenpost. Dan moet gekeken worden naar sanering, fusie of clustering. In het kader van een steeds verder dalend kerkbezoek, dat leidt tot lagere collecteopbrengsten, zal er meer samengewerkt moeten worden. Verder zou het een goede zaak zijn wanneer de overheid een grotere bijdrage geeft in het kader van het behoud van de monumentale kerkgebouwen. Een concreet beeld is op dit moment moeilijk te geven.

Mevr. Bos deelde mee dat het in de gemeenten van de

Protestantse Kerk in Nederland verschillend is. Zij blijft van mening dat Kerkbalans Nieuwe Stijl het instrument is om de betrokkenheid van gemeenteleden te vergroten bij het kerkenwerk. Zij hoopte daarom dat er in de komende jaren hard aan gewerkt wordt dat plaatselijke colleges zich ervan bewust worden dat een dergelijke aanpak noodzakelijk is. Zij was voorts erg blij dat de leiding van de Protestantse Kerk in Nederland daarop goed inzet door de activiteiten van ds. mr. J.P. van Ark die in 2011 met de tweede rondgang is begonnen over "Kijk naar buiten", waarbij o.m. de inhoud van de brochure "30 Kansrijke modellen voor de missionaire gemeente" ter sprake komt. Dat vindt zij enorme kansen, maar... de plaatselijke gemeente is volledig autonoom, dus van bovenaf kan er niets worden opgelegd, aldus mevr. Bos.

De vertegenwoordiger van het *Katholiek Nieuwsblad* meende dat bij verdere sloop of afbraak van Rooms-katholieke kerkgebouwen, de Kerk blijft opgescheept met monumentale kerkgebouwen die in de exploitatie erg kostbaar zijn.

De heer Duijsens erkende dit, want monumentale kerkgebouwen zijn bovendien moeilijk voor herbesteding geschikt te maken. Als beschermd monument zijn er teveel beperkingen die het voor een nieuwe eigenaar oninteressant kunnen maken hiervan iets eigentijds te creëren. Daarom pleit de Kerk ook voor een hogere bijdrage van de rijksoverheid om daarmee deze monumentale kerkgebouwen voor het doel waarvoor ze gebouwd zijn in stand te houden, aldus de heer Duijsens.

Nadat de voorzitter van de persconferentie, de heer Elbertse, de woordvoerders en de gasten bedankt had voor hun aanwezigheid en bijdrage aan de discussie, sloot hij de persconferentie bij de start van de actie Kerkbalans 2012.

De evaluatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl

R.M. Belder

Voordat de persconferentie voor de actie Kerkbalans 2012 begon, kreeg de directeur van het KASKI (het onderzoekscentrum religie en samenleving), dr. Ton Bernts, de gelegenheid een toelichting te geven op het rapport over de Evaluatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl dat sinds april 2011 is uitgebracht en met ingang van 12 januari 2012 openbaar is.

De heer Bernts toont de ontwikkeling van de opbrengsten van de actie Kerkbalans over de periode 2007 – 2011. Die geeft aan dat er in 2007 voor de Rooms-katholieke Kerk nog sprake was van een geringe stijging, maar vanaf 2008 is er sprake van een toenemende daling namelijk 0,2 pct. (2009) naar 2,1 pct. (2010). Bij de Protestantse Kerk is er sprake van een afnemende opbrengst van 0,9 pct. (2008) naar 0,4 pct. (2010), terwijl de vooruitzichten voor 2011 een daling van 0,8 pct. te zien geven.

Nieuwe communicatiestrategie

Bij de Interkerkelijke Commissie geldwerving (ICG) was al vele jaren bekend dat als gevolg van een krimpend ledental minder parochianen en gemeenteleden méér geld bijeen brachten. Het was duidelijk dat er een omslag zou komen, namelijk dat minder mensen ook minder geld bijeen brengen. Daarom besloot de ICG in 2006 aan WWAV te Woerden, een bureau voor marketing en communicatie voor de non-profit sector, opdracht te geven om Kerkbalans te verbeteren en te vernieuwen.

Dat is gebeurd door middel van Kerkbalans Nieuwe Stijl, waarbij begrippen als “verbreden” en “verdiepen” werden genoemd. De doelstelling hiervan is meer mensen te interesseren voor het kerkenwerk, zodat er een breder draagvlak wordt bereikt om mede daardoor de

Dr. T. Bernts.

benodigde financiën voor het kerkenwerk bijeen te krijgen. De middelen hiervoor zijn: verbetering van het persoonlijk contact door telefonisch of per brief nieuwe gevers te gaan werven. Om deze mensen te enthousiasmeren werd een aansprekend en gedifferentieerd aanbod gedaan aan doelgroepen, zoals de betekenis van de kerk voor de samenleving, de kerk bij belangrijke scharniermomenten in het leven en het kerkgebouw als beeldbepalend gebouw van het dorp of de stadswijk. Bij “verdiepen” wordt de aandacht gericht op de bestaande groep bijdragers door hen te vragen hun bijdrage te verhogen. Hiervoor wordt soms een richtbedrag als minimumnorm genoemd. Het beste effect wordt bereikt door de doelgroepen te gaan segmenteren.

Onderdelen van het veranderingsproject waren:

- Onderzoek voor de ontwikkeling van proposities, namelijk wat ga je als kerk aanbieden.
- Verandering van het campagnebeeld. Het beeld moest meer de

leefgemeenschap van mensen uitstralen die deel willen uitmaken van een kerk, en aanpassing van de mediacampagne.

- Een training die door WWAV werd gegeven om vrijwilligers in staat te stellen contact te leggen met randkerkelijken. Voorts werd er een handboek samengesteld waarin verschillende segmentaties werden voorgesteld met voorbeeldbrieven.
- Het opzetten van verschillende pilots. Deze pilot gemeenten boekten relatief forse stijgingen, terwijl ook het verbredingstraject in deze pilot gemeenten aangaf dat circa 25 pct. van de personen die benaderd waren een bescheiden bijdrage voor de instandhouding van de kerk gaven.
- Een website met o.m. materialen en documentatie, waaronder voorbeeldbrieven, die plaatselijke
- kerkbesturen kunnen downloaden,

Toepassing en conclusie

De heer Bernts deelde mee dat vanaf 2006 op brede schaal in beide kerken de systematiek van Kerkbalans Nieuwe Stijl uiteen is gezet. Nu is de situatie in de Rooms-katholieke Kerk zo dat verbreding in 10 pct. van de parochies is toegepast, terwijl het verdiepen in 16 pct. van de parochies gebeurt. 54 Procent van de parochies heeft geen activiteiten bij het verbreden ondernomen; bij het verdiepen was dat 61 pct. Bij de Protestantse Kerk is de nieuwe werkwijze van Kerkbalans op grotere schaal toegepast, want daar is 93 pct. van de gemeenten op de hoogte van deze strategie, waarvan 62 pct. een aantal elementen toepast.

Verder toonde de heer Bernts een overzicht van parochies die wel en niet aan de nieuwe strategie meededen. De parochies die onderdelen

daarvan toepasten, zagen hun inkomsten stijgen, maar naarmate de aandacht voor verdere toepassing minder werd, trad er een stabilisatie in, terwijl de parochies die niet meededen, vanaf 2008 een geleidelijke daling constateerden. Een dergelijk overzicht van de Protestantse Kerk is niet beschikbaar.

De heer Bernts concludeerde dat in die parochies en gemeenten waar de nieuwe communicatiestrategie wordt toegepast, sprake is van een positief effect. De implementatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl hapert echter als gevolg van gebrek aan mogelijkheden, namelijk dat men te weinig vrijwilligers heeft die in staat zijn het zo noodzakelijke verbredingstraject, contact leggen met de randkerkelijken e.d., op de juiste wijze uit te voeren. Naar zijn mening is er sprake van een attitudeprobleem, namelijk dat er twijfels zijn over het effect en dat er een gebrek is aan de benodigde assertiviteit.

Om gemeenten en parochies bij deze belangrijke operatie te helpen, zal centrale ondersteuning noodzakelijk zijn. In beide kerken wordt nagedacht op welke wijze deze ondersteuning geboden kan worden. Het zou een verloren kans zijn wanneer zo'n succesvolle campagne als de actie Kerkbalans al bijna 40 jaar is, blijft hangen op de implementatie van de nieuwe communicatiestrategie, zo besloot de heer Bernts.

Eerste reacties

Namens de Rooms-katholieke Kerk gaf als eerste drs. E.J.F. Duijsens een reactie op de uiteenzetting van de heer Bernts. Hij wees op de grote reorganisatie die een paar jaar geleden in de Kerk begonnen is waarbij veel parochies zijn samengevoegd. Er wordt nu met grotere eenheden gewerkt waarin de vroegere zelfstandige parochies een eigen weg moeten zoeken. Dat is naar zijn overtuiging één van de redenen waarom men op plaatselijk vlak de actie Kerkbalans Nieuwe Stijl nog niet heeft toegepast. Er zijn signalen dat men in de parochies hiermee gaat beginnen.

Verder wordt onderzocht in hoeverre het mogelijk is om vanuit een

centrale aanpak parochies te gaan faciliteren bij de realisering van Kerkbalans Nieuwe Stijl. Dat zal geen gemakkelijke opgave worden, maar het is zeker de moeite waard hier energie in te steken, aldus de heer Duijsens.

Vanuit de Protestantse Kerk reageerde ds. L.G. Bos, voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving. Zij is van mening dat er nog vele kansen liggen die benut moeten worden. Er moet, zeker naar jonge mensen toe, veel worden uitgelegd. Wanneer dat gebeurt, raken ook zij gemotiveerd om meer voor het kerkenwerk te geven. Implementatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl is lastig, want men is plaatselijk gewend aan oude vormen, waar men met hart en ziel mee werkt en dan is het niet altijd eenvoudig het roer om te gooien.

De Raad voor de *Plaatselijke* Geldwerving ziet het o.m. als zijn taak om de plaatselijke colleges te ondersteunen om de *plaatselijke* kerkelijke gemeente meer zichtbaar te maken in het dorp en de wijk waar de geloofsgemeenschap opereert. Ds. Bos vindt het dan ook erg belangrijk dat ook de leiding van de Protestantse Kerk in Nederland veel energie steekt in informatiebijeenkomsten en trainingen om mensen duidelijk te maken wat de kerkelijke gemeente voor de eigen woongemeenschap betekent, zodat de kerkelijke gemeente weer zichtbaar wordt, aldus ds. Bos.

■ Gemeenten in rode cijfers

Het Reformatorisch Dagblad van 10 januari jl. meldt dat vrijwel alle kerkelijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland in Arnhem en omliggende gemeenten in de rode cijfers zitten. Alleen de protestantse kerkgemeenschap van Rozendaal kan het op dit moment zonder tekorten bolwerken. De protestantse gemeente Arnhem had vorig jaar een tekort van € 300.000. De gemeente Velp sloot af met een begrotingstekort van € 40.000, terwijl de protestantse gemeente Dieren voor 2012 een tekort van € 60.000 heeft begroot, aldus het Reformatorisch Dagblad.

■ Ds. Leoni Bos nieuwe voorzitter Raad Plaatselijke Geldwerving

Ds. L. Bos.

Mevrouw ds. Leoni Bos uit Gouda is de nieuwe voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG). Zij volgt ds. Gertjan Robbe-mond, predikant van de Protestantse gemeente de Open Hof te Oud-Beijerland op, die sinds 2005 voorzitter was van de Raad.

Ds. L.G. Bos (41) studeerde theologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Zij is sinds 15 oktober 2006 verbonden aan wijkgemeente De Bron-Vredeskerk in Gouda. Hiervoor was van 2000 tot 2006 als predikant werkzaam in Schiedam. Eerder was zij ook lid van de generale synode en van de kleine synode van de Protestantse Kerk.

De Raad voor de Plaatselijke Geldwerving stelt zich ten doel in de Protestantse Kerk in Nederland de geldwerving ten behoeve van het kerkenwerk in de plaatselijke gemeenten te bevorderen. De voornaamste activiteit op dit vlak is het ondersteunen van de actie Kerkbalans, de belangrijkste inkomstenbron van de gemeenten in de Protestantse Kerk. De Raad is vertegenwoordigd in de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) die Kerkbalans coördineert.

Ds. Bos trad op 12 januari bij de perspresentatie van de actie Kerkbalans 2012 voor het eerst als RPG-voorzitter op, toen zij namens de Protestantse Kerk de opbrengst bekend maakte en toelichtte van de actie Kerkbalans 2011 en een reactie gaf op de evaluatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl.

Met Kerkbalans het jaar rond

Februari

Tussentijdse rapportage en bedankje

Om de gemeenteleden zo spoedig mogelijk te informeren over het verloop van de actie Kerkbalans die de vorige maand is gehouden, is het noodzakelijk om in het kerkblad van februari, en vanzelfsprekend ook op de website van de gemeente, een publicatie op te nemen. De inhoud daarvan kan bijvoorbeeld als volgt zijn:

De vorige maand is in onze gemeente de actie Kerkbalans gehouden. Op dit moment is ongeveer 90 pct. van de reacties binnen. Het voorlopige resultaat van de toezeggingen geeft aan dat over de hele linie gerekend de vrijwillige bijdragen met ongeveer 2 pct. hoger zullen uitkomen dan vorig jaar. Verwacht wordt dat we in april a.s. over een volledig beeld beschikken.

Het college van kerkrentmeesters bedankt alle leden van onze gemeente die voor dit jaar een toezegging hebben gedaan.

Er zijn gemeenten die de gemeenteleden een persoonlijk bedankbriefje schrijven, hetgeen een stimulerende werking heeft.

Vanzelfsprekend worden de Kerkbalanslopers ook persoonlijk bedankt voor hun medewerking. Bij die gelegenheid is het aardig om het totaal bedrag van hun wijk te vermelden en als vergelijking het bedrag van de actie Kerkbalans van vorig jaar.

gekozen voor een innovatie van de actie Kerkbalans 2012 door deze deels digitaal te gaan ondersteunen. Alle gemeenteleden hebben in december een brief met een persoonlijke identificatie code ontvangen. De gemeenteleden konden op een speciale website een deels vooraf ingevuld digitaal toezeggingsformulier invullen. Na bevestiging met behulp van de persoonlijke code werd de toezegging vastgelegd in een database en kreeg het gemeentelid automatisch een bevestiging van zijn toezegging per mail. Deze bevestigingsmail bevatte onder andere het bedrag van de toezegging, de wijze van betaling en de maanden waarin het gemeentelid heeft opgegeven zijn bijdrage (eventueel in delen) te voldoen.

Overigens zullen de leden die niet hebben gereageerd op de oproep gewoon op de gebruikelijke wijze in januari worden benaderd in het kader van de actie Kerkbalans.

Volgens de initiator van deze innovatie Marien de Jong, penningmeester van het college van kerkrentmeesters, bleek dat veel gemeenteleden er niet vreemd van opkeken dat de kerk gebruik gaat maken van het internet bij de actie Kerkbalans. Veel gemeenteleden handelen hun geld- en belastingzaken af via het internet.

Waarom de kerk dan niet? Een mooie uitdaging voor 2012 vormt het realiseren van een tool om de gegevens in de database op een eenvoudige wijze te kunnen uploaden in de LRP-bijdrageadministratie", aldus het persbericht.

Actie Kerkbalans 2012: Hervormde gemeente Scheveningen gaat digitaal

Het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente Scheveningen gaf op 2 januari jl. het volgende persbericht uit: "De organisatie van de actie Kerkbalans is vanaf de start in 1973 niet echt gewijzigd. In januari gaan veel vrijwilligers van de kerk op pad om

eerst toezeggingsformulieren af te geven bij de gemeenteleden om ze vervolgens weer ingevuld op te halen. Voor het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente Scheveningen was dit en het feit dat het lastiger wordt om voldoende vrijwilligers te vinden voor dit werk in de vaak gure maand januari voldoende aanleiding om te bezien of er een vernieuwingsslag viel te maken. Uiteindelijk heeft het college

KERKBANKEN te koop

Vanwege een fusie tussen de Gereformeerde Kerk Waardhuizen en de Hervormde Gemeente Uitwijk-Waardhuizen, wordt de Gereformeerde Kerk in Waardhuizen gesloten.

In deze kerk zijn 9 stuks kerkbanken te koop met totaal ca. 110 zitplaatsen.

Wanneer u belangstelling hebt kunt u contact opnemen met:
T. van Vugt, Ruytewaert 26, 4283 HE Giessen
(telefoon: 0183442182) e-mail: t.van.vugt@hetnet.nl.

Te koop set kroonluchters

1 stuks 18 arms model 'Canneman groot',
2 stuks 18 arms model 'Canneman klein'
6 stuks 12 arms model '369'
Prijs: n.o.t.k.
Contact: kerk.buro.secretariaat@planet.nl

Ledenvergadering LOB: niet alle doelen gehaald

R.M. Belder

Op 24 november jl. hield de Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB) haar ledenvergadering in Utrecht. De voorzitter van de LOB, de heer F.P.H.A.M. Korsten, liet weten dat de LOB een moeilijke periode achter de rug heeft waardoor enkele beleidsdoelen dit jaar niet gehaald zullen worden. Er is nu een begin gemaakt met de werkzaamheden van de Werkgroep Administratie die een plan van aanpak heeft opgesteld en daarmee aan de slag gaat. Het streven is erop gericht dat voor de najaarsledenvergadering van 2012 een publicatie op het gebied van het inrichten van een administratie begraafplaatsen gereed is.

Vragen bij handleiding

Verder deelt hij mee dat door de leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken vragen en opmerkingen zijn gemaakt bij de handleiding "Ruimen en begraafplaatsen" die de LOB eerder uitbracht. De minister is van mening dat met de handleiding op een goede wijze in de regels voor opgraven en ruimen is voorzien. De minister houdt voorkeur voor zelfregulering door de branche boven het bij Algemene Maatregel van Bestuur dwingend opleggen van regels en ziet hiervoor op dit moment ook geen noodzaak toe.

Hierna doet de heer W.P. van Midwoud, bedrijfsconsulent van de LOB, enkele mededelingen over het mechanisch ruimen en met name over de vraag in hoeverre dit ethisch verantwoord is. Wanneer machinaal ruimen gebeurt zoals in de Handleiding bij met name grote ruimingen om Arbo-technische redenen wordt geadviseerd, is dit zeker ethisch verantwoord. Verder deelt de heer Van Midwoud mee dat de zgn. Intervisiegroep bijeen is geweest en

Het bestuur van de LOB.

een aantal onderwerpen heeft geïnventariseerd. Als eerste aandachtspunt zal het onderwerp "Diverse mogelijkheden t.a.v. begraven en asbestemming" worden behandeld. Een notitie hierover in de vorm van een checklist zal naar verwachting medio 2012 beschikbaar komen.

Analyse reglementen

Vervolgens geeft hij een presentatie van een analyse waarbij de reglementen van de VNG, de RKK en die van de VKB vergeleken zijn. Hij deelt mee dat de LOB besloten heeft niet een eigen model-reglement op te stellen, maar de drie bestaande reglementen te bestuderen en in beeld te brengen waar de verschillen liggen. Over het algemeen genomen betreft het onderling geen grote afwijkingen, zodat niet kan worden aangegeven welk model als beste uit de bus komt. Wel kan men van elkaar leren. Wat opvalt is dat bij alle drie de reglementen er geen verordening is waarbij verwezen wordt naar een indeling of plattegrond van de begraafplaats. Dit laatste is wel van belang, aldus de heer Van Midwoud.

Plannen 2012

De voorzitter deelt mee dat de LOB in 2012 weer zes regiobijeenkomsten zal houden. De Algemene Leden

Vergadering is op 19 april en de najaarsvergadering op 22 november 2012. Op de voorjaarsvergadering zal ook het beleidsplan van de LOB worden gepresenteerd. Voorts zal er weer een LOB-grafkostenonderzoek worden gedaan, waarvoor de vragenlijsten rond 1 april 2012 online beschikbaar zullen komen.

De wens van de LOB is om uiterlijk in 2014 zover te zijn dat het LOB-schildje, waarop nu een jaartal vermeld is, in de toekomst alleen uitgereikt zal worden aan de begraafplaatsen die aan de door LOB gestelde kwaliteitscriteria voldoen en als zodanig gecertificeerd kunnen worden. De wijze waarop dit gestalte moet krijgen is nog in onderzoek. Nu krijgt men het schildje aangeboden na betaling van de contributie voor het betreffende jaar. De ledenvergadering besluit om voor 2013 nog een schildje met het jaartal 2013 aan de LOB-leden beschikbaar te stellen. Nadat de vergadering het bestuur van de LOB heeft gecompimenteerd met het voortreffelijke Handboek begraven en begraafplaatsen, sluit de voorzitter deze bijeenkomst. Aansluitend hierop volgt een presentatie door mevrouw Simone de Groot van "Allerzielen Alom".

Voor meer informatie: zie de website www.allerzielenalom.nl

■ Inkomsten Duitse Kerk stijgen

De Evangelische Kerk in Duitsland (EKD), de grootste protestantse kerk in het land, verwacht in 2011 een inkomstenstijging van 4 pct. zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 13 december 2011. De inkomsten van de EKD komen naar verwachting uit op € 4,4 miljard. Dat is 4 pct. meer dan in 2010, maar minder dan het topjaar 2008 toen er € 4,8 miljard binnen kwam. De inkomstenstijging is toe te schrijven aan een belastingmeevaller voor de overheid, zo meldde het Duitse persbureau Idea. Die wordt doorberekend aan de kerken.

Duitse kerken zijn voor het grootste deel van hun inkomsten afhankelijk van belastingheffingen. Burgers moeten op hun belastingaangifte aangeven tot welke denominatie zij behoren, waarna de overheid automatisch de binnenkomende 'Kirchensteuer' overmaakt naar het geselecteerde kerkgenootschap. Door de koppeling aan de inkomstenbelasting is de opbrengst van de kerkbelasting jaarlijks afhankelijk

van stijgingen of dalingen bij de inning van deze belasting.

De kerkbelasting is de laatste jaren een omstreden belasting. Door de toenemende kerkverlating stuit de heffing op steeds meer bezwaren. Duitsers die niet meer willen betalen, moeten zich echter hoogstpersoonlijk melden bij de kantonrechter om zich uit de kerkregisters te laten uitschrijven. Die drempel is voor velen te hoog.

In de toekomst verwacht de EKD een sterke daling van de inkomsten. De kerk denkt dat de daling van het ledental doorzet. Bovendien krimpt de Duitse bevolking (volgens een nieuwsbericht op 13 januari 2012 is het inwoneraantal in Duitsland in 2011 gestegen — red.). De EKD en de Rooms-Katholieke Kerk in Duitsland hebben beide ongeveer 24 miljoen leden. Jaarlijks keren zo'n 150.000 Duitsers de EKD de rug toe. Het aantal uittradingen bij de Rooms-Katholieke Kerk in Duitsland ligt hoger, want in 2010 verlieten 180.000 dit kerkgenootschap. De EKD, die opgedeeld is in z.g. landskerken, een soort kerkprovin-

cies, meldt dat de meerinkomsten voor het grootste deel gestort worden in de pensioenkas van de kerk, aldus het Reformatorisch Dagblad.

■ Voorjaarsvergadering afdeling Groningen

In tegenstelling tot een eerdere publicatie besloot het afdelingsbestuur van Groningen de voorjaarsvergadering van 19 april te verplaatsen naar **26 april a.s.**

De bijeenkomst wordt gehouden in "De Kerkboerderij" aan de Oude Middelhorst te Haren en begint om 19.45 uur. De heren mr. J. Broekhuizen, secretaris van de Commissie Kerkelijke Gebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidzaken (CIO-K) en ir. D. Hoogendoorn, lid van het hoofdbestuur van de VKB en bestuurslid van het CIO-K, zullen een inleiding houden. Binnenkort kunnen de colleges van kerkrentmeesters de convocatie tegemoet zien.

HUGO REBEL MEUBELMAKERIJ

ontwerp en maatwerk

Hermesweg 2a, 3741 GP Baarn
T 035 5381224 E info@rebelmeubelmakerij.nl

www.kerkinterieuroopmaat.nl

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Pels & Van Leeuwen

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

ORGELBOUWERS SINDS 1903

Alles wat voor uw kerkgebouw/ renovatie nodig is:

- collectebussen, collectezakken + rekken
- liturgieborden
- doopvont
- avondmaalserviezen, linnen, tafels,
- kerkbanken, stoelen, kathedr, lezenaar, preekstoel, knielbanken.

MEUBELMAKERIJ

Louis Meijer

Correspondentie adres:

Gersteveld 36, 3902 ES Veenendaal
Showroom: Bobinestraat 1B, 3903 KE Veenendaal
Telefoon 0318-52 99 74, www.kerkinterieur.nl

Nieuws uit de provincies

R.M. Belder

In het afgelopen najaar hield de afdeling Utrecht van de VKB drie regiobijeenkomsten, op 7, 15 en 17 november in resp. Loenen aan de Vecht, Benschop en Leusden, die door 105 kerkrentmeesters werden bezocht. Op deze bijeenkomsten werd gesproken over nut en noodzaak van het RCBB (Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken) en de SBKG (Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen). Onderstaande samenvatting betreft de bijeenkomst in Loenen aan de Vecht die door 25 kerkrentmeesters werd bezocht.

De voorzitter van de afdeling, de heer W.G. Roseboom, die de avond met Bijbellezing en gebed begon, wijst op het belang van het RCBB ten dienste van de plaatselijke gemeenten, want contact met dit kerkelijk orgaan beperkt zich niet alleen tot inzenden van rekening en begroting. In het belang van de gemeente is het noodzakelijk dat er een RCBB is, dat vanaf een zekere afstand toeziet op de gang van zaken op plaatselijk vlak en de gemeenten van advies dient.

Hierna wijst hij de aanwezigen op het komende VKB-congres dat op 21 april 2012 in Nieuwegein wordt gehouden. Voorts vraagt hij aandacht voor het maandblad "Kerkbeheer" dat elke kerkrentmeester 'op tijd' behoort te krijgen en tenslotte kondigde hij aan dat er voor iedere gemeente het jubileumboek "Dienstbaar aan de Kerk" beschikbaar is, dat in september jl. is verschenen ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de afdeling Utrecht.

Positie RCBB

Vervolgens geeft de heer M. Doornenbal, lid van het RCBB van Utrecht, een presentatie over de

De bijeenkomst in Loenen aan de Vecht.

positie van het RCBB in de organisatiestructuur van onze Kerk en zijn taak, namelijk het toezien op de vermogensrechtelijke aangelegenheden binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Naast de generale en kleine synode is er op regionaal niveau de ACV (Algemene Classicale Vergadering), die binnenkort vervangen wordt door een Classicaal-Regionaal Overleg (CRO). Dat is een platform voor classes waarin zij hun taak vorm geven zoals het adviseren en toerusten van gemeenten en het doen functioneren van een viertal colleges w.o. het RCBB.

De rol van het RCBB, die in een kerkordelijk kader is vastgelegd, omvat volgens ordinantie 11 van de kerkorde het toezien op de zorg voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeenten, de diaconieën en de classes binnen het rechtsgebied. Speerpunten in het beleid van het RCBB vormen daarbij:

- Bevordering van kwaliteit en continuïteit van het financieel beleid van de plaatselijke gemeente en de diaconie; en
- Kerkrentmeesters en diakenen toerusten om de vertaling daarvan naar een financieel plan te maken, waarbij het accent wordt gelegd op inzicht verschaffen in de te verwachten financi-

ele gevolgen voor de langere termijn.

Spelregels beheerders en RCBB

De heer Doornenbal wijst er op dat, ondanks het feit dat de plaatselijke gemeente volledig zelfstandig is en zelf verantwoordelijk is voor al haar beslissingen, zij deel uitmaakt van een groter geheel, namelijk de Protestantse Kerk in Nederland. Vanuit die filosofie is het noodzakelijk dat de Kerk toeziet op en gemeenten adviseert bij de uitvoering van de zorg voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden. Om dat in de praktijk gestalte te geven, is er in ordinantie 11 een aantal spelregels vastgesteld tussen de plaatselijke beheerders en het RCBB. Jaarlijks legt de kerkenraad (vóór 15 december) de vastgestelde begroting aan het RCBB voor. Vóór 15 juni gebeurt datzelfde met de jaarrekening. Afhankelijk van hoe deze jaarstukken eruit zien, kan het RCBB met de kerkenraad over de inhoud van deze stukken in overleg treden. Is de situatie niet rooskleurig, dan treedt het RCBB met de kerkenraad in overleg om mogelijkheden te bespreken de financiën van de gemeente weer gezond te krijgen.

De heer Doornenbal attendeert erop dat het toezicht, zoals dat in de Nederlandse Hervormde Kerk

geregeld was, tot het verleden behoort. "Toezicht is toezien geworden. Maar voor een aantal handelingen blijft voorafgaande toestemming van het RCBB nodig". Deze toestemming vooraf is nodig bij:

- beroepen van een predikant (ord. 3-3-2);
- op ingrijpende wijze verbouwen, uitbreiden of restaureren, verkopen of andere wijze vervreemden van een kerkgebouw of orgel, evenals het verkopen enz. van dito voorwerpen (ord. 11-8-3);
- beschikbaar stellen van diaconale gelden voor niet-diaconaal werk van de gemeente. De bekende 'overheveling';
- oprichten van of deelnemen aan een stichting;
- aanvaarding van erfenissen. Deze zijn aanvaardbaar onder het voorrecht van boedelbeschrijving, en
- als nieuw element in ordinantie 11-83, het aanvaarden van legaten onder last of voorwaarden.

Bijzondere situaties

De heer Doornenbal wijst er op dat het helaas nog voorkomt dat begroting en jaarrekening niet zijn ingezonden of een overleg dat het RCBB met de kerkenraad over de financiële situatie in de gemeente gevoerd heeft niet tot een voor de gemeente verantwoord resultaat leidt. In dat soort gevallen is er sprake van een bijzondere situatie. Vanuit diezelfde zorgplicht kan het RCBB besluiten dat het college van kerkrentmeesters eerst na voorafgaande toestemming bevoegd is tot overige rechtshandelingen over te gaan. Naast de hiervoor genoemde rechtshandelingen waarvoor tevoren toestemming nodig is, betreft dit o.m.:

- koop, verkoop, verhuur, verpachting van onroerende goederen;
 - aangaan van arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd;
 - het verstrekken van geldleningen;
 - het aangaan van verplichtingen waarin niet bij vastgestelde begroting is voorzien;
 - het voeren van processen.
- In feite betekent het dat voor alle rechtshandelingen in bijzondere

situaties toestemming van het RCBB nodig is, zo besluit de heer Doornenbal zijn inleiding.

Meedenken met kerkrentmeesters

Na de pauze krijgt de heer M. Groenesteijn het woord die informatie geeft over de werkwijze van de SBKG Utrecht. De heer Groenesteijn, die architect is en bestuurslid van de SBKG, deelt mee dat de SBKG van Utrecht in 1996 door de afdeling Utrecht van de VKB is opgericht en zich ten doel stelt beheerders van kerkgebouwen behulpzaam te zijn bij restauratie, herstel en onderhoud van gebouwen. Ook voor vragen over nieuwbouw, uitbreiding of afstoting van kerkgebouwen kan men bij de SBKG Utrecht terecht. Bestuursleden van de SBKG Utrecht zijn in principe beschikbaar om tijdelijk als extra kerkrentmeester met speciale kennis op het gebied van gebouwen en monumenten aan te schuiven. Het bestuur maakt geen onderhouds- of restauratieplannen, maar kan de kerkrentmeesters wel wegwijs maken in het doolhof van regelgeving, procedures, etc. Indien nodig verwijst het bestuur hen door naar specialisten. Ook is het bestuur met zijn specialistische kennis in staat om een beoordeling te geven van onderhouds- of restauratieplannen.

Takenpakket

Het takenpakket van de SBKG Utrecht bestaat uit:

- Herwaardering van het totaal aan kerkelijke gebouwen. Dan gaat het over de functionaliteit en over het goed aansluiten van het huidige bestand aan gebouwen bij de behoefte die de kerkelijke gemeenschap vandaag de dag kent.
- Advisering bij restauratie of het plannen van onderhoud en de daarmee gepaard gaande onderhoudskosten, alsmede het voor de kerkelijke monumenten optimaal gebruik maken van de subsidieregelingen van rijk, provincie, gemeente of fondsen.
- Advisering in zaken als herinrichting van uw kerkelijke gebouwen of het ontwerpen van een vernieuwd liturgisch centrum of liturgisch meubilair.
- Advisering in gevallen van

nieuwbouw van gebouwen, bij herbestemming van kerkelijke gebouwen en afstoting van gebouwen. De SBKG Utrecht staat de gemeente bij in het inzichtelijk maken van de (gebruiks)waarde van de gebouwen en gronden en kan een inschatting geven van de toekomstige onderhoudskosten, etc.

Ten aanzien van dit laatste onderdeel deelt de heer Groenesteijn mee dat uit ervaring blijkt dat een kerkelijke gemeente pas op basis van een objectief gegeven oordeel en advies, een goede keuze kan maken. Met betrekking tot de actuele ontwikkelingen van het BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) 2012 en 2013 verwijst hij de aanwezigen naar een informatief artikel in "Kerkbeheer" van november 2011 van de hand van de secretaris van CIO-K, de heer mr. J. Broekhuizen.

Kosten

Dat de SBKG van Utrecht met deskundige vrijwilligers werkt, betekent dat colleges van kerkrentmeesters tegen lage tarieven een gedegen advies kunnen krijgen. Wanneer men met het bestuur contact opneemt, komt men langs om te overleggen of het bestuur een bijdrage kan leveren aan de oplossing van de problematiek die in de betreffende kerkelijke gemeente aan de orde is.

Een eerste oriënterend gesprek voor donateurs, waarbij nagegaan kan worden of samenwerking zinvol zou zijn, is altijd kosteloos. Voor vervolgesprekken wordt, compleet met de daaraan verbonden schriftelijke rapportage, € 50 per bezoek gerekend, vermeerderd met een vergoeding voor de reiskosten. Daarnaast worden er vele gratis adviezen verstrekt per e-mail en telefoon, zo besluit de heer Groenesteijn zijn informatie over het werk van de SBKG Utrecht in het belang van de Utrechtse colleges van kerkrentmeesters.

Na nog een korte gedachtewisseling en na een gezamenlijk uitgesproken "Onze Vader" sluit de voorzitter deze regiobijeenkomst van de afdeling Utrecht.

Predikantstraktementen 2012

Op de website van de Protestantse Kerk in Nederland heeft de Beleidscommissie Predikanten de predikantstraktementen geplaatst zoals die per 1 januari 2012 gelden. Hieronder worden de bedragen genoemd zoals die door het college van kerkrentmeesters (formeel is het de kerkenraad) uitgekeerd moeten worden.

De verhuiskosten worden vergoed na de bevestiging en de verhuizing. Voor alle andere onderdelen geldt dat ze ingaan op de dag van bevestiging en dat ze duren tot en met de dag van losmaking. Een maand wordt hierbij gesteld op 30 dagen en een jaar op 360 dagen. Predikanten met beperkte werktijd worden uitbetaald in overeenstemming met artikel 25 van de generale regeling predikantstraktementen.

1. Basistraktement en inhoudingen van de pensioenpremie van de predikant, de woonbijdrage en de bijdrage wachtgeldvoorziening

Het basistraktement wordt voor de 25e van de maand uitbetaald. De inhouding van de bijdragen in de pensioenpremie en voor de bewoning van de ambtswoning zijn afhankelijk van het aantal periodieke verhogingen. Bij de bevestiging van de predikant wordt dit aantal door de Beleidscommissie Predikanten vastgesteld en aan de gemeente schriftelijk bekend gemaakt.

Tijdens het zwangerschaps- en bevalingsverlof wordt het basistraktement verminderd met het bedrag van de ZEZ-uitkering waarop de predikante recht heeft. Voor de hoogte van dit bedrag: zie www.uvw.nl.

Bij predikanten in deeltijdfunctie worden zowel het basistraktement als de inhouding van de bijdrage pensioenpremie berekend naar rato

van de werktijd. De inhouding van de bijdrage bewoning ambtswoning wordt in alle gevallen berekend over het volledige traktement, dus 100 pct.

2. Vergoeding gemis werkruimte

Indien de predikant met instemming van de kerkenraad zelf voorziet in een werkruimte, al dan niet door een deel van de woonruimte daarvoor te bestemmen, heeft hij recht op een vergoeding gemis werkruimte. Deze vergoeding voorziet in de kosten die de predikant moet maken voor huur of koop van de ruimte en bedraagt € 58,33 per predikant per maand. De kosten voor gebruik van de werkruimte, zoals stoffering, meubilering, verwarming, verlichting en schoonmaak, worden apart vergoed (zie hierna onder 4).

3. Tegemoetkoming premie ziektekostenverzekering

De tegemoetkoming in de premie van de ziektekosten is een werktijdafhankelijke tegemoetkoming en bedraagt € 145,16 per predikant per maand.

4. Vaste vergoeding van kosten ambtsuitoefening

Voor de kosten, die de predikant maakt in de uitoefening van het ambt, wordt met uitzondering van de vervoerskosten een vaste vergoeding verstrekt, ongeacht de hoogte van de daadwerkelijk gemaakte kosten. De vergoeding bestaat uit drie delen.

a. Representatie, bureaunkosten, tekstverwerkingsapparatuur en communicatie

De eerste vergoeding is *werktijdafhankelijk* en bestemd voor de kosten die de predikant maakt voor:

- representatie
- kantoorbenodigdheden en overige bureaunkosten
- afschrijving en onderhoud van

tekstverwerkingsapparatuur
— communicatie (telefonie en internet)

De vergoeding bedraagt € 108,33 per full time predikant. Indien een predikant in deeltijd werkzaam is, wordt de tegemoetkoming naar rato berekend.

b. Vakliteratuur en permanente educatie

Dit is een werktijdafhankelijke vergoeding en is bestemd voor de kosten die de predikant moet maken voor vakliteratuur en permanente educatie, inclusief de daarvoor te maken cursus-, materiaal-, reis- en verblijfkosten. De vergoeding voor vakliteratuur en permanente educatie bedraagt € 62,50 per predikant per maand. NB Dit bedrag wordt verhoogd naar € 68,50 per maand per de datum die door de generale synode nog zal worden vastgesteld voor de ingang van de regeling voor permanente educatie. In de loop van 2012 volgt hierover nader bericht.

c. Gebruik werkruimte

De derde vergoeding is *werktijdafhankelijk* en bestemd voor de kosten die de predikant maakt voor het gebruik van de werkruimte, waarbij gedacht moet worden aan de kosten van stoffering, meubilering, verwarming, verlichting en schoonmaak. Als de predikant niet over een werk- of studeerkamer beschikt of als de gemeente de kosten van het gebruik van de werkkamer (in bij voorbeeld het kerkelijk centrum) betaalt, dan heeft de predikant geen recht op de werktijdafhankelijke vergoeding voor de werkruimte. De vergoeding is een vast bedrag per maand, ongeacht de werktijd en bedraagt € 41,67 per predikant per maand.

5. Vergoeding van vervoerskosten

De kosten die de predikant in zijn ►

AANTAL PERIODIEKE VERHOEGINGEN	BASISTRACKETMENT € PER MAAND	INHOUDING PENSIOENPREMIE PREDIKANT	INHOUDING BIJDRAGE BEWONING AMBTSWONING € PER MAAND
0	2.829,95	348,70	345,37
1	2.829,95	366,68	357,29
2	2.829,95	384,67	369,21
3	2.829,95	402,65	381,14
4	2.829,95	420,64	393,06
5	2.829,95	438,62	404,99
6	2.829,95	456,62	416,91
7	2.829,95	474,60	428,83
8	2.829,95	492,59	440,76
9	2.829,95	510,57	452,68
10	2.829,95	528,56	464,61
11	2.829,95	546,54	476,53
12	2.829,95	564,54	488,45
13	2.829,95	582,52	500,38
14	2.829,95	600,51	512,30
15	2.829,95	618,49	524,22
16	2.829,95	636,49	536,15
17	2.829,95	654,47	548,07
18	2.829,95	672,46	560,00
19	2.829,95	690,44	571,92
20	2.829,95	708,43	583,84

ambtsuitoefening ten behoeve van de gemeente voor vervoer maakt, worden door de gemeente op declaratie vergoed met uitzondering van de reiskosten die de predikant maakt in verband met de permanente educatie. De vergoeding is afhankelijk van het gebruikte vervoermiddel. openbaar vervoer . Bij reizen met openbaar vervoer op basis van 1^e klasse wordt de volledige vergoeding betaald. Bij gebruik van auto, motor of scooter is de vergoeding € 0,28 per km. Bij gebruik van de bromfiets: € 0,10 per km. en voor de fiets € 0,05 per km.

6. Vergoeding van verhuiskosten

Aan de predikant die verhuist als gevolg van het aanvaarden van een beroep, worden maximaal de kosten van het vervoer van de inboedel binnen Nederland door een erkende verhuizer vergoed. Het in- en uitpakken van breekbare zaken wordt tot het vervoer van de inboedel gerekend, het in- en uitpakken van overige zaken en het (de)monteren van meubilair en apparatuur niet.

Voorts worden de reiskosten van de predikant en zijn gezin van de oude naar de nieuwe woonplaats binnen Nederland vergoed. Daarnaast ontvangt de predikant een vergoeding voor het inrichten van de woning. Deze vergoeding bedraagt 12 pct. van de som van de jaarbedragen van het basistraktement, de periodieke verhogingen en de vakantietoeslag met een maximum vergoeding inrichtingskosten van € 5.818,46.

Predikanten in deeltijdfunctie hebben recht op de vergoedingen alsof er sprake is van volledige werktijd. Als de predikant de gemeente binnen vier jaar anders dan door emeritaat vrijwillig verlaat, moet de vergoeding voor inrichtingskosten gedeeltelijk worden terugbetaald. Bij vertrek in het eerste jaar bedraagt de restitutie 75 pct., in het tweede en derde jaar 50 pct. en in het vierde jaar 25 pct.

7. Verrekening van inkomsten uit nevenwerkzaamheden

Indien de nevenwerkzaamheden ver-

richt worden binnen de werktijd als predikant, spreken kerkenraad en predikant af of vermindering van werktijd zal plaatsvinden dan wel in welke mate de inkomsten uit die werkzaamheden in mindering zullen worden gebracht op het basistraktement. De afspraken worden vastgelegd in een overeenkomst, die wordt ondertekend door preses en scriba van de kerkenraad, voorzitter en secretaris van het college van kerkrentmeesters en de predikant. Zij worden jaarlijks geëvalueerd en zo nodig aangepast. Indien een predikant tijdens vrijstelling van werkzaamheden als bedoeld in ordinantie 3-19 nieuwe nevenwerkzaamheden gaat verrichten, die niet in de plaats komen van vóór de vrijstelling al bestaande nevenwerkzaamheden, worden deze geacht verricht te worden binnen de werktijd als predikant.

■ Mini-symposium over de spanning tussen monumentale kerkinterieurs en hedendaagse liturgie

De Beraadsgroep Eredienst en Kerkmuziek van de Protestantse Kerk in Friesland organiseert op zaterdagmiddag 3 maart a.s. een mini-symposium over de spanning tussen het historische kerkinterieur in Noord-Nederland enhedendaagse vormen van liturgie. Met lezingen en door **dr. J. Kroesen** over de unieke waarde van het historische kerkinterieur in Noord-Nederland en dr. R. Steensma over de spanning tussen liturgie en monumentenzorg.

Datum: zaterdagmiddag 3 maart 2012
 Locatie: Dorpskerk Huizum, Huizum Dorp 67, 8934 BS Leeuwarden
 Tijd: 13.30-16.30 uur
 Toegang: € 5.

Doelgroepen: kerkrentmeesters, kerkenraden, liturgiecommissies en iedereen die geïnteresseerd is in het historische kerkinterieur.

Meer info: j.rollema@planet.nl of de website www.kruspunt.nl.

Duurzaamheid en kostenbesparing in kerkverlichting

Op 3 november jl. vierde Vermeulen Lichtarchitectuur uit Gendringen het 10-jarig bedrijfsjubileum. Dit bedrijf heeft zich gespecialiseerd in het ontwerpen en uitvoeren van lichtplannen voor kerken, kathedraalen en andere grote objecten. Daarbij wordt altijd uitgegaan van het standpunt dat verlichting functioneel, maar ook sfeer verhogend moet zijn.

In verband met het jubileum is er een jubileumboek verschenen waarin 10 jaar lichtarchitectuur in protestantse en rooms-katholieke kerken in beeld wordt gebracht. Dit boek, met de titel "Licht...en de kerk" werd tijdens de jubileumreceptie aangeboden aan mr. Peter A. de Lange, voorzitter van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) en aan de heer Paul van Geel, architect van het Bouwbureau van Bisdom Haarlem. Dat gebeurde in de Jacobikerk in Utrecht, die de afgelopen maanden gerestaureerd is en voorzien is van een lichtplan dat door Vermeulen Lichtarchitectuur werd ontwikkeld.

Lichtarchitectuur gaat verder dan alleen maar het ophangen van een paar spotjes. Elke kerk is anders en heeft een andere sfeer. Samen met bouwkundige architecten wordt elke keer opnieuw gewerkt aan de meest uitgebalanceerde verlichting, die ook nog vaak moet zijn aan te passen aan de activiteit die in de kerk plaats vindt. Veel kerken worden naast de wekelijkse diensten steeds vaker gebruikt voor concerten, exposities, etc. Vermeulen Lichtarchitectuur heeft zich gespecialiseerd in de vraag hoe elke activiteit het licht krijgt dat het verdient.

Is niet-duurzaamheid een optie?

VKB- voorzitter mr. Peter A. de Lange hield bij de presentatie van het jubileumboek de volgende toespraak: "Duurzame ontwikkeling

Mr. Peter A. de Lange.
Fotograaf: Rogier Bos.

is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien, in gevaar te brengen, aldus de definitie van de VN-commissie Brundtland uit 1987. Het respecteren van deze 'gebruiksruimte' op diverse gebieden betekent dat ook toekomstige generaties er gebruik van kunnen blijven maken. Niet-duurzaamheid is per definitie een uiteindelijk doodlopende weg, die desondanks te vaak gekozen wordt.

Als christen heb je al snel het idee dat duurzaamheid vanzelfsprekend zou moeten zijn. De kerkelijke gemeenschap kijkt terug naar het voorgelicht en wil de boodschap die ontvangen is ook weer doorgeven aan het nageslacht, inclusief de daarbij behorende voorwerpen en kerkgebouwen. Bovendien moet prudent worden omgegaan met de daarvoor benodigde financiële middelen die hiervoor ontvangen zijn. Het woord 'rentmeesterschap' borrelt dan ook al snel naar boven en niet ten onrechte. Het begrip duurzaamheid/rentmeesterschap is niet alleen actueel in onze tijd vanwege grenzen aan de groei, maar is van alle tijden. Een natuur-

lijke neiging tot duurzaamheid wordt doorkruist door eigenbelang. Het is verleidelijk om je eigen individuele korte termijn belang boven het belang van anderen te stellen. Duurzame producten leiden tot minder vervangingsvraag dan producten met slechte onderdelen. Niets menselijks is ons vreemd, toen niet en vandaag niet.

Wat wel een groot verschil is met een periode als de middeleeuwen, is dat wij veelal in tegenstelling tot de mensen van toen de directe binding met de natuur zijn kwijtgeraakt, en daarmee de natuurlijke grenzen. Wij hebben inmiddels alles ook zoveel mogelijk geëgaliseerd. Als het warm is koelen we, als het koud is verwarmen we, als het donker is verlichten we, voedsel kan geconserveerd worden, dus is voortdurend beschikbaar en niet meer aan seizoenen gebonden. Zomervakantie in de winter, wintersport in de zomer, vrijwel alles is mogelijk. De natuur dwingt ons er niet meer toe, dus gaan we onze eigen wegen. We moeten eigenlijk weer op zoek naar ons natuurlijke gevoel. Door onze manier van leven — weg van de natuur — raken we ook veel kwijt.

...is niet alleen actueel in onze tijd vanwege grenzen aan de groei, maar is van alle tijden...

De omvang van onze 'ecologische voetafdruk' (footprint) is niet houdbaar. De oppervlakte van die voetafdruk is niet voor 7 miljard aardbewoners beschikbaar. Initiatieven op het gebied van duurzaamheid zijn dan ook broodnodig. Meer ►

hergebruik, besparing en delen. Ook consuminderen zal op diverse terreinen aan de orde moeten zijn. Hoe moeilijk we ons daar mogelijk iets bij kunnen voorstellen.

Duurzaamheid met meerdere

In de kerk krijgt duurzaamheid, mede als uitwerking van onze kerntaak het goede voorbeeld te geven, vandaag de dag meerdere gezichten. Zaken als windmolens, aardwarmte, zonnepanelen op kerkdaken, Fair Trade en meting van energieverbruik kunnen genoemd worden. En vanavond staan we stil bij kerkverlichting. Ook daar zijn heel veel nieuwe mogelijkheden, inclusief het besparen van energie.

Het tijdperk van de gloeilamp is ingehaald door alternatieven als ledlamp, spaarlamp en halogeenlamp. Nieuwe lampen komen niet uit de lucht vallen, maar vragen volhardende research. Problemen moeten worden opgelost, zoals kostprijs, stalingshoek, kleurtemperatuur, passende fitting. Uiteindelijk komen er dan lampen in omloop die

aansluiten op de behoefte van kerkelijke gemeenten en toepasbaar zijn in soms monumentale kerkgebouwen. Proficiat voor Vermeulen Lichtarchitectuur die hier nu al tien jaar lang een concrete en onderscheidende bijdrage aan levert!

...dat ik hier graag vanavond bij u te gast ben namens alle protestantse kerkbeheerders van Nederland...

De kerken zijn de architectonische Rembrandts van de samenleving. Vernieuwend, esthetisch, duurzaam en goedkoper licht daarin zijn in tijden van toenemende ecologisch bewustwording niet een speeltje voor een minderheid, maar in feite een opdracht aan elke kerkbeheerder. Ook de kerk innoveert en geeft

daarin het goede voorbeeld. Het is dan ook niet voor niets dat ik hier graag vanavond bij u te gast ben namens alle protestantse kerkbeheerders van Nederland.

In de kerk willen we deze ontwikkeling ook erg graag. Over de beleving van het licht in architectuur en in de liturgie gaat de volgende spreker u meer vertellen, de besparing op de energienota komt de financiën van de gemeente ten goede, daar zijn de kerkrentmeesters zeer blij mee. Een goede verlichting is dan ook een win-win situatie met een concrete bijdrage aan meer duurzaamheid. Goede voorbeelden kunnen goed doen volgen. Als wij hier vanavond in deze prachtige Jacobijkerk om ons heen kijken hoeven wij daar verder elkaar niets over te vertellen. Maar ook wordt goed gedrag beloond met mooi en helder licht, wat uiteindelijk nog minder hoeft te kosten ook.

Graag geziene partner

Daarmee is Vermeulen Lichtarchitectuur voor de VKB vanuit de markt

Totaalconcept

De kracht van de combinatie zorgt voor bekroond licht. Licht moet functioneel, sfeerverhogend en levend zijn. Dát is onze prestatie. Zowel de lichtarchitectuur als de technische installatie zijn bij ons in goede handen. De kroon op ons werk is bijzonder, letterlijk en figuurlijk. Letterlijk door de kroonluchters, figuurlijk met de kwaliteit van onze dienstverlening.

BEKROOND LICHT

ELEKTROTECHNIEK
van den Berg bv
LEUSDEN
www.elektrovdberg.nl
telefoon: 033-4941235

www.brinkenvankeulen.nl
telefoon: 020-7370230

VERMEULEN LICHTARCHITECTUUR
Het bureau voor lichtadviezen op maat
Partners voor advies en ontwerp

www.lichtendekerk.nl
telefoon: 0315-346164

een graag geziene partner. De VKB wil haar licht voor haar leden immers niet onder de korenmaat zetten, maar er juist bovenop. Velen van u weten dat de ontwikkeling van een soort onderscheidend keurmerk voor speciaal dit soort bedrijven en instellingen sterk mijn persoonlijke aandacht geniet en hoog op de bestuurlijke agenda staat. Die molens malen niet snel, maar wel gestaag. Ook Vermeulen Lichtarchitectuur gaat daar nog meer van horen.

Tot slot nog dit. Kerk en licht zijn in de kerk natuurlijke partners. Als een vooruit schaduw van die dingen die ons nog te wachten staan. Licht, schoonheid en helderheid zijn zaken die wij op een later tijdstip in een ongekende omvang en intensiteit mogen verwachten. Het is fantastisch daarvan vandaag in het hier en nu al een klein voorproefje van te mogen genieten. Ik feliciteer u daar hartelijk mee", aldus de voorzitter van de VKB.

Het boek "Licht... en de kerk" is te bestellen bij Vermeulen Lichtarchitectuur en kost € 19,95. Bestellen kan via de website www.lichtende-kerk.nl.

■ Nieuwe Liedboek komt pas in 2013

Het nieuwe Liedboek zal niet in 2012 maar in mei 2013 worden gepresenteerd. Dat heeft de secretaris van de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK), drs. Klaas Holwerda, begin december gezegd. Het nieuwe Liedboek, dat de opvolger is van het *Liedboek voor de kerken* uit 1973, wordt in het weekend van 25 en 26 mei 2013 gepresenteerd, aldus een bericht in het Friesch Dagblad van 8 december 2011.

■ In memoriam de heer H.W. Wiegman

Op 24 januari jl. overleed op de leeftijd van 61 jaar de heer Henk Wiegman in het ziekenhuis te Winschoten. In het najaar van 2009 is Henk ziek geworden, maar begin 2011 was hij zover hersteld dat hij weer aan het werk kon. In december jl. nam zijn gezondheid plotseling sterk af en dat leidde tot opname in het ziekenhuis.

De heer Wiegman, die vanaf 1999 als bouwkundige in Regio Noord werkte bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), is van grote betekenis geweest voor de colleges van kerkrentmeesters in de provincies Groningen en Drenthe en voor het werk van onze Vereniging.

In 1984 trad hij in dienst bij de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Groningen (in 1990 sloot Drenthe zich daarbij aan). Deze stichting (SBKG) stelt zich als doel de colleges van kerkrentmeesters te adviseren bij alle zaken rondom gebruik en beheer van monumentale kerkelijke gebouwen. De verscheidenheid in regelgeving is zo groot dat de colleges van kerkrentmeesters hiermee vaak geen raad weten. Daarnaast is vaak de draagkracht van met name de kleine gemeenten te gering voor professionele begeleiding en ondersteuning die voor het beheer van de kerkelijke gebouwen onmisbaar zijn. Mede door de goede resultaten van de toen bestaande SBKG-en (Friesland en Groningen-Drenthe), besloot het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen in 1995 om vanuit de provinciale afdelingen ook dergelijke SBKG-en te gaan oprichten, een initiatief dat door de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg zeer werd gewaardeerd. Toen deze SBKG-en in 1998 operationeel waren, werd er een overlegplatform (OVO) ingesteld dat onder leiding van het hoofdbestuur van onze Vereniging twee keer per jaar bijeen komt. Tijdens deze OVO-vergaderingen had de heer Wiegman een zeer waardevolle inbreng waarmee besturen van overige SBKG-en hun voordeel konden doen.

Aan de tot standkoming van deze SBKG-en heeft de heer Wiegman

De heer Wiegman tijdens een bijeenkomst op 30 oktober 2009 in Assen ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen van Groningen-Drenthe.

een zeer belangrijke bijdrage geleverd.

Per 1 juli 1999 verliet de heer Wiegman de SBKG van Groningen-Drenthe waarvan hij sinds 1987 directeur was. Hij trad per die datum in dienst bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en werd Consultant bouwkunde voor de Regio Noord. Sinds 2007 woonde de heer Wiegman de OVO-vergaderingen weer bij en verstreekte vanuit de huidige RCE de besturen van de SBKG-en actuele informatie op het gebied van gebouwen en monumenten en gaf aan hoe men in bepaalde situaties het beste kan handelen. Wij zien met veel voldoening terug op de vele prettige contacten die wij gedurende een reeks van jaren met de heer Wiegman mochten hebben en zijn dankbaar voor hetgeen hij voor het werk van onze Vereniging en haar leden betekend heeft.

Namens het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland.

Mr. Peter A. de Lange, voorzitter

Handleiding beoordeling financiële positie begraafplaats

Inleiding

Uit de contacten die de VKB in de afgelopen tijd met colleges van kerkrentmeesters had, blijkt dat er behoefte bestaat aan een handvat om na te gaan in hoeverre reserveringen voor aangegane verplichtingen in het kader van grafuitgiften toereikend zijn. Ook bij de gemeenteadviseurs kerkbeheer, en in het verlengde daarvan de bestuurders van de Regionale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB's), die o.m. tot taak hebben de jaarstukken van de kerkelijke gemeenten te controleren, is die behoefte aanwezig.

Dit is met name van belang voor de vaststelling van jaarstukken (begroting en rekening) door de kerkenraad, die daartoe volgens ordinantie 11 van de kerkorde verplicht is. Wanneer in de jaarrekening niet duidelijk de verplichtingen (ofwel schulden) aan rechthebbende in het kader van de exploitatie van de begraafplaats zijn omschreven, kunnen er mogelijk onjuiste conclusies worden getrokken over het aanwenden van liquide middelen. Met name kerkenraadsleden, die soms op grote afstand van de materiële zaken staan, hebben dan de neiging om deze middelen aan te wenden voor de pastorale verzorging, terwijl de gemeente daardoor over enkele jaren zwaar in de problemen kan komen, omdat zij dan over onvoldoende middelen beschikt om haar verplichtingen jegens rechthebbenden na te komen.

1. Gescheiden administratie begraafplaats

In het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen (2010) is in hoofdstuk 12 gewezen op het belang van toereikende reserves en voorzieningen. Om de financiële positie van de kerkelijke gemeente goed te kunnen beoordelen, is het van belang dat de boekhouding van de exploitatie van de begraafplaats gescheiden wordt gevoerd. Op deze wijze wordt inzichtelijk wat de exploitatie van de begraafplaats wezenlijk betekent en welke bedrijfseconomische maatstaven voor een verantwoord financieel beheer kunnen worden gehanteerd.

Een begraafplaats is er voor vele tientallen jaren. Het financieel beleid moet zodanig zijn dat de begraafplaats ook in de verre toekomst goed kan functioneren, ofwel de continuïteit van de begraafplaats moet gegarandeerd zijn. Daarom moet de financiële basis solide zijn, zonder dat de financiën van de kerkelijke gemeente erdoor belast worden.

In die gevallen dat de begraafplaats door het college van kerkrentmeesters wordt beheerd, pleit de VKB al jaren voor een gescheiden administratie met aparte rekeningen voor de ontvangsten en uitgaven inzake de begraafplaats. Dat betekent een onderscheid tussen a. de gemeenterekoning, b. de begraafplaatsrekening.

2. Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de rekening van baten en lasten en de balans. De balans verschaft, samen met de rekening van baten en lasten en de toelichtingen hierop, uitvoerige informatie over de financiële gang van zaken. In de toelichting worden aangegeven de grondslagen waarop de activa en passiva worden gewaardeerd en of hierin wijzigingen zijn opgetreden. De kerkorde schrijft in ordinantie 11 voor dat ermee volstaan kan worden de jaarrekening door twee onafhankelijk deskundigen te laten controleren. Van een verplichte accountantscontrole, zoals dat destijds in de hervormde situatie het geval was, is er in die zin geen sprake meer. Het is natuurlijk prima wanneer de gemeente daarvoor de financiële mogelijkheden heeft, maar het is niet langer verplicht. Een kerkenraad die zijn verantwoordelijkheden kent, zal er vanzelfsprekend op toezien dat de controle wordt verricht door die gemeenteleden die op grond van hun opleiding en ervaring gewend zijn met financiële beleidszaken om te gaan en in staat zijn een objectief oordeel hierover te geven.

...met financiële beleidszaken om te gaan en in staat zijn een objectief oordeel hierover te geven...

In het hierna volgende wordt ingegaan op de exploitatierekening (rekening van baten en lasten) en de balans (overzicht van bezittingen en schulden) van de begraafplaats.

3. Rekeningschema

De Protestantse Kerk in Nederland beschikt over een model rekeningschema. Aan de totstandkoming daarvan verleende destijds ook de VKB haar medewerking. Colleges van kerkrentmeesters wordt verzocht dit rekeningschema te hanteren, dat te downloaden is van de website: www.pkn.nl. De bedoeling is de hierna volgende specificatie van baten en lasten op te nemen in het rekeningschema dat de kerkelijke gemeente hanteert.

4. Rekening van baten en lasten

Het hierna volgende rekeningschema sluit aan op het model dat de Protestantse Kerk in Nederland hanteert en betreft uitsluitend de posten die betrekking hebben op het beheer en de exploitatie van een kerkelijke begraafplaats.

Kerkelijke begraafplaats van Hardegarijp.

Baten:

De baten die in een bepaald jaar worden verkregen zijn o.m. afkomstig uit het volgende:

- Opbrengst van begrafenissen en asbezorging van algemene graven, particuliere graven en herbegraven rek. nr. 86.10
- Opbrengst afkoop van particuliere graven, verlengingen van particuliere graven en rechten overschrijving van particuliere graven rek. nr. 86.20
- Onttrekking aan Fonds afkoopsommen onderhoud grafbedekkingen en
- Onderhoudsrechten voor één jaar rek. nr. 86.50
- Gebruik aula/rouwkapel (vergoeding gebruik rouwkapel, omzet koffiekamer en orgelgebruik) rek. nr. 86.90
- Zerken lichten, ruimen, enz. rek. nr. 86.90

Lasten:

De lasten bestaan uit o.m. de volgende kosten:

- Onderhoud begraafplaats (assurantie, water, publiekrechtelijke lasten, energiekosten, onderhoud grafbedekkingen, storting in "Fonds afkoopsommen onderhoud grafbedekkingen") rek. nr. 41.83
- Onderhoud gebouwen rek. nr. 41.84
- Kapitaalslasten (afschrijvingen op gebouwen, machines, e.d.) rek. nr. 41.84
- Administratie- en beheerskosten rek. nr. 41.85
- Aula/rouwkapel, koffiekamer (kosten plechtigheden, koffiekamer e.d.) rek. nr. 41.86
- Overige kosten rek. nr. 41.87

5. Balans

Een balans is een schematisch overzicht per een bepaalde datum (meestal 31 december) waarop de waarde van de bezittingen (activa) en die van de verplichtingen (w.o. schulden) wordt vermeld. Op de balans van de begraafplaats zullen de volgende rekeningen kunnen voorkomen:

Activa:

- Begraafplaats, gebouw en inventaris (gedacht kan worden aan het niet afgeschreven deel van onroerend goed, lokaal, aula, grafdekmachine, e.d.) rek. nr. 00.71
- Uitbreiding e.d. van de begraafplaats (voorinvestering b.v. aankoop grond voor nog niet gerealiseerde uitbreiding) rek. nr. 00.71
- Voorraden (b.v. voorraad grafkelders) rek. nr. 07.10
- Debiteuren (vorderingen) rek. nr. 10.10
- Liquide middelen (bank- en spaarrekening) rek. nr. 12.20
- Sluitrekening (Verliessaldo)

Passiva:

- Eigen vermogen rek. nr. 20.80
- Reserve onderhoud begraafplaats (voorzieningen voor investeringen in de begraafplaats) rek. nr. 20.90
- Fonds afkoopsommen onderhoud grafbedekkingen (verplichtingen tot grafonderhoud) rek. nr. 21.90
- Crediteuren (overige schulden) rek. nr. 24.10

6. Toelichting op balans en rekening van baten en lasten

Een groot aantal van deze rekeningen spreekt voor zich, ►

maar op een aantal wordt hieronder nader ingegaan.

Begraafplaats, gebouwen en machines

Gebouwen en machines worden gewaardeerd tegen de waarde van aanschaf onder vermindering van een jaarlijkse afschrijving overeenkomstig de daarvoor geldende afschrijvingstermijnen. Het behoeft geen betoog dat er een inventarislijst dient te zijn van de op de begraafplaats aanwezige machines en (dure) gereedschappen.

Vorraden

Het kan zijn dat een begraafplaats in één keer een aantal grafkelders laat maken die in de loop van een aantal jaren in gebruik zullen worden genomen. In feite is dit een investering die telkens bij in gebruikname afneemt.

Bank- en spaarrekening

Onder spaarrekening wordt verstaan de gelden op deposito bij een bank en naar de aard echte spaarrekeningen. Dus geen beleggingsrekeningen in aandelen. Indien men op de wat langere termijn wil beleggen, is het raadzaam alleen in goudgerande waarden zoals staatsobligaties te beleggen. Voor advies inzake beleggingen wordt aanbevolen contact op te nemen met de Stichting Kerkelijk Geldbeheer te Gouda.

...tegenover de verkregen geldmiddelen voor onderhoud van de graven een zekere toekomstige verplichting staat...

N.B. Het is niet aan de beheerder van een begraafplaats om risicovol te beleggen omdat tegenover de verkregen geldmiddelen voor onderhoud van de graven een zekere toekomstige verplichting staat, waaraan altijd voldaan moet worden. Beleggen van ontvangen gelden zal dan ook altijd dienen te geschieden met een looptijd afgestemd op de aangegane verplichtingen. Risicovolle en speculatieve beleggingen zijn onverantwoord, want met een hogere opbrengst kan ook het risico navenant toenemen (denk aan Icesave).

De gelden vermeld onder bank- en spaarrekening dienen toereikend te zijn om aan de toekomstige verplichtingen voor grafonderhoud te kunnen voldoen.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen wordt verstaan het verschil tussen bezittingen (de activa zijde van de balans) en schulden (de passiva zijde). Het geeft een betrouwbare indicatie voor de kracht en de continuïteit van de kerkelijke begraafplaats.

Reserve onderhoud begraafplaats

Aan de gevormde reserve voor groot onderhoud voor gebouwen, machines en installaties worden jaarlijks bedragen toegevoegd terwijl de bestedingen hiervan worden afgetrokken.

Verplichtingen tot grafonderhoud

Het verdient aanbeveling de voor de looptijd van een uitgegeven graf (10, 20 jaar of langer) ontvangen bedragen, ook wel afkoopsommen genoemd, te passiveren, d.w.z. daarvoor een voorziening te vormen. Afhankelijk van de soort uitgegeven graven kan hierbij onderscheid worden gemaakt in:

- a. grafonderhoud voor onbepaalde tijd en
- b. grafonderhoud voor bepaalde tijd.

Ad a:

Jaarlijks worden de ontvangen afkoopsommen ten behoeve van het grafonderhoud voor onbepaalde tijd voor het gehele ontvangen bedrag als verplichting gepassiveerd. Uitgaande van het op dat moment in onderhoud zijnde aantal graven en het huidige prijspeil voor onderhoud van een graf dient er dan bij het percentage dat op een spaarrekening ontvangen wordt een bepaald kapitaal aanwezig te zijn als toekomstige verplichting. Een rekenvoorbeeld, dat ook te vinden is in het *Vademecum Kerkelijke begraafplaatsen*, volgt hierna.

Ad b:

Deze verplichtingen hebben betrekking op ontvangen afkoopsommen voor het onderhoud gedurende de tijd waarvoor het graf is uitgegeven aan de rechthebbende. Ook hier worden de ontvangen afkoopsommen als verplichting gepassiveerd op de balans van de begraafplaats. In elk van de opeenvolgende jaren valt een evenredig deel afhankelijk van de looptijd van het contract vrij ten gunste van de rekening van lasten en baten van de begraafplaats.

De voorzieningen mogen nooit 'papierse voorzieningen' zijn. Tegenover de aangegane verplichting dienen altijd gelden aanwezig te zijn op spaarrekeningen of in (risicoloze) beleggingen.

7. Meerjarenbegroting en kasstroomprojecties

De vraag of een kerkelijke gemeente inclusief de begraafplaats in de verre toekomst aan haar verplichtingen kan blijven voldoen, kan het beste worden beoordeeld aan de hand van meerjarenprognoses van baten en lasten. Deze toont de solvabiliteit gedurende de komende periode. Bij voorkeur dient dit een prognose te zijn voor 5 á 10 jaar.

In kasstroomprojecties worden alleen de (verwachte) contante ontvangsten en uitgaven (kas/bank/giro) gebudgetteerd. Het is in feite een liquiditeitsprognose.

8. Kengetallen en Model globale kostenopzet voor aanleg/uitbreiding begraafplaats

Vaak wordt hierbij gebruik gemaakt van zogenaamde kengetallen. Een kengetal is een verhouding tussen twee grootheden en geeft in kort bestek aan hoe de financiële positie is. Dat betreft de:

— *Solvabiliteit*

Onder solvabiliteit wordt verstaan de mate waarin de begraafplaats in staat is aan haar verplichtingen te voldoen. Het meest bekend is de verhouding eigen vermogen/totaal vermogen.

— Liquiditeit

Met behulp van dit kengetal kan worden beoordeeld in hoeverre de aanwezige gelden en de vorderingen voldoende zijn om de kortlopende schulden te voldoen. Een voorbeeld van een liquiditeitskengetal is de verhouding kas, bank, giro / reserves.

9. Rekenvoorbeeld

Stel een begraafplaats heeft 500 graven die voor onbepaalde tijd (eeuwigdurend) zijn uitgegeven. Het onderhoud van deze graven is destijds voor een relatief laag bedrag afgekocht.

We gaan ervan uit dat de onderhoudskosten, die voor rekening van de begraafplaats (dus de kerkelijke gemeente) komen, bestaande uit het algemeen onderhoud van de begraafplaats (lanen, paden, afwateringen, grasmaaien, snoeien van beplanting, zorg voor gebouwen, toegang e.d.) gemiddeld € 50 per graf per jaar bedragen. Totaal zijn er 500 graven uitgegeven á € 50 per graf, zodat een bedrag van € 25.000 jaarlijks op de exploitatie van de begraafplaats drukt, zonder dat daar inkomsten tegenover staan.

Stel verder dat de helft van deze 500 graven eeuwigdurend (voor onbepaalde tijd) is uitgegeven, 30 pct. nog een looptijd heeft van 25 jaar en 20 pct. nog een looptijd van 10 jaar. Aangenomen wordt dat 'eeuwigdurend' in de praktijk neerkomt op gemiddeld 50 jaar. De gemiddelde looptijd is dan:

$$(250 \times 50 \text{ jaar} + 150 \times 25 \text{ jaar} + 100 \times 10 \text{ jaar}) : (250 + 150 + 100) = 34,5 \text{ jaar.}$$

Voor het totaal van de kosten van deze erfenissen uit het verleden kan dan een voorziening getroffen worden. Die voorziening moet dan een zodanige omvang hebben dat hieraan 34,5 jaar lang jaarlijks € 25.000 kan worden onttrokken om de kosten te dekken. De voorziening moet dan $34,5 \times € 25.000$ ofwel € 862.500 bedragen.

De financiering van die voorziening is dan vaak dat deze voorziening of reserve gevormd wordt door in de huidige kosten een bepaald bedrag te verdisconteren dat niet uitgegeven wordt. Daardoor wordt er een 'potje' gevormd voor het moment waarop de werkelijke uitgave plaatsvindt. Wanneer er aan alle huidige en toekomstige verplichtingen is voldaan, kan een eventueel dan nog resterend batig saldo worden aangewend voor kerkrentmeesterlijke doeleinden, zoals medefinanciering van de kosten van de predikant.

10. Samenvatting

De bedoeling is om aan de hand van enkele criteria tot een verantwoorde wijze van tariefstelling te komen. Verantwoord in die zin, dat voorkomen wordt dat exploitatietekorten van de begraafplaats afgewenteld worden op de exploitatierekening van de kerkelijke gemeente. Wanneer er een reële kostentoekening plaatsvindt en voorzieningen worden getroffen voor verplichtingen die in het verleden zijn aangegaan, dan zal duidelijk worden dat kostendekkend begraven in vrijwel alle gevallen mogelijk is, mits men op basis van zakelijke motieven hiervoor een financieel beleid ontwikkelt.

■ Eeuwenoude boeken en zilver uit kerk Nieuwe Pekela gerooft

Het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente te Nieuwe Pekela meldde eind december het volgende.

In de avond of nacht van 12 december 2011 heeft er in de hervormde kerk aan de Sicco Tjadenstraat C 51 te Nieuwe Pekela een inbraak plaats gevonden, waarbij veel schade is aangericht en een stalen archiefkast van 1,20 meter breed en 2 meter hoog in zijn geheel is meegenomen met de gehele inhoud. Deze inhoud bevatte onder meer het avondmaalzilver met drie bekers gedateerd met de jaartallen 1836, 1837 en een beker geschonken door de stad Groningen uit 1706. Voorts een zilveren schaal met daarin gegraveerd: *"Dit schenk ik in der kerken schoot. Leg op dit bord het nachtmaals brood. Die hij wel eet, hij zal sterven dog na de dood het leven erven"*.

Verder bevatte de kast een wijnkan, een bijbel uit 1661 en een bijbel uit 1873, doopschalen, doopboeken, notulenboeken, kortom de gehele historie van de kerk vanaf 1703. Deze boeken hebben voor de ouders geen enkele waarde, maar voor de kerk zoveel te meer. De vernielingen zijn o.a. een kapot glas-in-loodraam, de deuren zijn ontzet en vernield, terwijl de noodverlichting van het plafond is getrokken.

Het college van kerkrentmeesters verzoekt de lezers van dit blad, wanneer zij één of meerdere van deze gestolen artikelen krijgen aangeboden, of zij dit willen doorgeven aan de kerkrentmeesters van de hervormde gemeente van Nieuwe Pekela, tel. 06 512 00 844.

■ Laatste dienst in huiskamerkerk Hemrik

Op 18 december hield de gereformeerde kerk van Lippenhuizen-Hemrik voor het laatst een kerkdienst in

het kerkje van Hemrik. Na 168 jaar een zelfstandige gemeente te zijn geweest, sluit de gemeenschap zich aan bij de gereformeerde kerk van Duurswoude en omgeving. Met ingang van 2012 vormen zij de nieuwe gereformeerde kerk Wijnjewoude-Hemrik. Op dit moment telt de kerk van Hemrik 44 belijdende leden en 41 doopleden. De meeste kerkdiensten vinden al samen met Duurswoude plaats. Het afgelopen jaar kerkte de kerkgemeenschap nog eens in de maand in Hemrik. Het karakteristieke kerkje van Hemrik wordt de komende drie jaar in elk geval nog niet afgestoten, aldus een bericht in het Friesch Dagblad van 16 december 2011.

Arbeidsvoorwaarden kerkelijke medewerkers 2012

Begin januari dit jaar liet de afdeling Human Resource Management (HRM) van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland de volgende circulaire uitgaan.

Loonontwikkeling 2012

In 2006 is in het Georganiseerd Overleg Kerkelijke Medewerkers in navolging van de CAO-rijk een akkoord gesloten voor de ontwikkeling van de primaire arbeidsvoorwaarden in de jaren 2007 tot en met 2010. Voor 2011 en 2012 wordt ook weer gekeken naar de CAO-rijk. Omdat de onderhandelingen tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de bonden nog steeds stagneren, kunnen wij u op dit moment nog niet definitief informeren over de arbeidsvoorwaarden van kerkelijke medewerkers in 2011 en 2012. Zodra er meer informatie is, hoort nader van ons. Voorlopig kunt u de tabellen per 1 april 2009 blijven hanteren met 8 pct. vakantietoeslag en 8,3 pct. eindejaarsuitkering. Er moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat met terugwerkende kracht maatregelen kunnen worden getroffen.

Pensioenpremie 2012

Het Pensioenfonds Zorg en Welzijn heeft de premies en de franchises voor 2012 als volgt vastgesteld:

- ouderdoms- en nabestaandenpensioen: de totale premie, die door de werkgever aan het pensioenfonds wordt afgedragen, bedraagt 23,8 pct. (was 23,4 pct. in 2011) met een franchise van € 10.802 (was € 10.667 in 2011). Het werknemersdeel dat door de werkgever op het loon van de werknemer wordt ingehouden, bedraagt 10,06 pct. (was 9,89 pct. in 2011) van de premiegrondslag (= salaris minus franchise)
- arbeidsongeschiktheidspensioen: de totale premie, die door de werkgever aan het pensioen-

fonds wordt afgedragen, bedraagt 0,4 pct. (was ook 0,4 pct. in 2011) met een franchise van € 18.747 (was € 18.460 in 2011). Het werknemersdeel dat door de werkgever op het salaris van de werknemer wordt ingehouden, bedraagt 0,12 pct. van de premiegrondslag (= salaris minus franchise)

Op de website van het Pensioenfonds Zorg en Welzijn, www.pfzw.nl, kunt u onder het tabblad 'werkgevers' en vervolgens het tabblad 'Uw administratie' klikken op 'premie berekenen'. Bij het voltijds jaarsalaris moet u het bruto jaarsalaris invullen bij een volledige aanstelling, inclusief vakantietoeslag en eindejaarsuitkering.

Maximum vergoeding woon-werkverkeer 2012

Aan de medewerker worden de kosten van het openbaar vervoer tweede klasse in 2012 vergoed tot maximaal € 176,26 per maand. Dit was in 2011 € 171,79. Zie hiervoor artikel 2 van de regeling woon-werkverkeer. Het in artikel 3 lid 2 genoemde vergoedingsbedrag wordt in 2012 verhoogd naar € 291,20 per maand. Dit was in 2011 € 283,82.

Hoogte inhouding WGA-premie

Voor 2012 is de inhouding van de WGA-premie evenals in 2011 nihil.

Afschaffing spaarloonregeling

De spaarloonregeling wordt per 2012 afgeschaft. Deze regeling hield in dat de deelnemer maximaal € 613 van het brutoloon kon sparen. De tegoeden werden op een geblokkeerde spaarrekening gestort en vrijgegeven onder bepaalde voorwaarden, maar in ieder geval na minimaal vier jaar. De geblokkeerde tegoeden werden niet meegerekend bij het box 3-vermogen in de inkomstenbelasting en over de

vrijgegeven bedragen hoefde door de werknemer geen belasting te worden betaald. Het opgebouwde vermogen komt in principe vrij in 2012 maar de deelnemers kunnen hun tegoed ook laten staan om gebruik te kunnen blijven maken van de vrijstelling in box 3. De vrijstelling wordt dan naast een eventuele opname jaarlijks automatisch verminderd en vervalt in ieder geval per 1 januari 2016.

Afschaffing levensloopregeling

De levensloopregeling wordt per 2012 afgeschaft. Deze regeling hield in dat een werknemer een bedrag van maximaal 12 pct. van zijn brutoloon per jaar kon sparen in een levensloopregeling met een totale aanspraak op extra verlof van maximaal 2,1 jaar. De stortingen waren aftrekbaar in de loonbelasting. De opname was alleen mogelijk voor financiering van verlof en was belast. Daarnaast kon de werknemer een levensloopverlofkorting van maximaal € 201 per jaar genieten. Vanaf 2012 wordt er geen levensloopverlofkorting meer opgebouwd. De levensloopregeling wordt vanaf 2012 nog opgehouden voor deelnemers die op 31 december 2011 een saldo op hun levensloopregeling hebben staan. Deelnemers met een saldo minder dan € 3.000 kunnen in 2012 en 2013 niet meer bijstorten, overige deelnemers kunnen dat wel. Vanaf het jaar 2013 kunnen alleen nog deelnemers die op 31 december 2011 € 3.000 of meer hebben opgebouwd, gebruik maken van de levensloopregeling totdat zij de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt.

Alle deelnemers aan de levensloopregeling kunnen in het jaar 2013 hun levenslooptegoed zonder belastingheffing omzetten in vitaliteitssparen. Van de deelnemers die op 31 december 2011 minder dan € 3.000 hebben opgebouwd en

in het jaar 2013 het tegoed niet omzetten in vitaliteitssparen, wordt het levenslooptegoed op 31 december 2013 uitgekeerd na inhouding van belasting.

Vanaf het jaar 2014 kan er alleen nog circa € 20.000 uit levensloop zonder belastingheffing worden omgezet in vitaliteitssparen. Over het meerdere dient dan belasting te worden betaald. Mensen die eenmaal aan vitaliteitssparen hebben deelgenomen, kunnen niet meer aan de levenslooptegeling deelnemen.

Vitaliteitssparen

De spaarloonregeling en de levenslooptegeling gaan op in de nieuwe regeling 'vitaliteitssparen'. Vitaliteitssparen stelt deelnemers in staat fiscaal voordelig te sparen en is toegankelijk voor werknemers, ondernemers (waaronder zzp-ers) en resultaatgenieters. De regeling kent geen opnamedoelen. De stortingen in vitaliteitssparen zijn fiscaal aftrekbaar in box 1 en er wordt pas belasting geheven bij opname van het tegoed. Het opgebouwde, nog niet opgenomen, tegoed in vitaliteitssparen is niet belast in box 3.

Het maximale fiscaal gefaciliteerd op te bouwen vermogen bedraagt in totaal € 20.000. Er geldt een jaarlijks aftrekbare maximuminleg van € 5.000. Opname uit het vitaliteitssparen na het bereiken van de 62-jarige leeftijd wordt beperkt tot € 10.000 per jaar. De regeling voor vitaliteitssparen wordt ingevoerd per 1 januari 2013. Voor meer informatie: zie www.belastingdienst.nl.

Vakantieregeling

Per 1 januari 2012 wijzigt de wetgeving m.b.t. de opbouw en opname van vakantiedagen. Tot en met 2011 gold de regel dat een langdurig arbeidsongeschikte werknemer slechts vakantie opbouwde gedurende de laatste zes maanden van arbeidsongeschiktheid. Vanaf 1 januari 2012 wordt deze beperkte opbouw van vakantierechten geschrapt. Zieke werknemers krijgen daardoor dezelfde aanspraken op *wettelijke* vakantiedagen als andere werknemers. De wetwijziging geldt alleen voor de wettelijke vakantiedagen, dat zijn de vakantiedagen die overeenkomen met de vier keer

Agenda voor kerkrentmeesters

Februari 2012

20 februari: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in De Aker te Putten.

23 februari: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in Drumptse Hof te Tiel.

27 februari: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in De Aker te Putten.

Maart 2012

1 maart: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in Drumptse Hof te Tiel.

5 maart: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in De Aker te Putten.

12 maart: Jaarvergadering afdeling Friesland in Leeuwarden. Inleider: ds. W.B. Beekman.

12 maart: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in De Wingerd te Doetinchem.

12 maart: Jaarvergadering afdeling Utrecht (De Bilt). Inleider: mevr. P. van den Bosch, hoofd HRM van de Protestantse Kerk.

13 maart: Jaarvergadering afdeling Noord-Brabant-West (Wijk en Aalburg). Inleider: H. Feenstra, algemeen directeur Protestantse Kerk.

17 maart: Jaarvergadering afdeling Gelderland. Nader bericht over locatie en tijdstip volgt.

20 maart: Algemene ledenvergadering afdeling Noord-Holland (Zaandam). Voor meer informatie: zie pag. 75 en 76 van dit nummer.

20 maart: Jaarvergadering afdeling Zuid-Holland (Bethlehemkerk, Papendrecht).

26 maart: Jaarvergadering afdeling Drenthe (Beilen). Inleider: dr. A.J. Plaisier. Tevens zal op die bijeenkomst het jubileumboek van de afdeling Drenthe worden gepresenteerd.

26 maart: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in De Wingerd te Doetinchem

27 maart: Algemene ledenvergadering afdeling Zeeland.

April 2012

2 april: Basiscursus kerkrentmeesters in Gelderland in De Wingerd te Doetinchem.

21 april: VKB-Congres en -Beurs 2012 (NBC, Nieuwegein).

26 april: Jaarvergadering afdeling Groningen (Kerkboerderij, Haren).

de werktijd per week. De wet wijzigt ook als het gaat om het opnemen van vakantie tijdens ziekte. Tijdens ziekte kan vakantie nodig zijn om niet beschikbaar te hoeven zijn voor controle of om uit te rusten van re-integratie. Voorheen werd het aan werkgever en werknemer overgelaten om af te spreken hoeveel vakantiedagen werden afgeschreven. De wet regelt die informele afspraken nu stan-

daard en stelt dat de gebruikte vakantiedagen volledig worden afgeschreven. Tegenover volledig opbouwen staat dus volledig gebruiken. Hierdoor worden zieke werknemers niet langer bevoordeeld op gezonde werknemers.

Om te bevorderen dat alle werknemers in het belang van hun veiligheid en gezondheid daadwerkelijk en tijdig bijkomen door vakantie op ▶

te nemen, is er een nieuwe vervaltermijn opgenomen in de wet. De nieuwe vervaltermijn voor *wettelijke* vakantiedagen bedraagt zes maanden. Zijn wettelijke vakantiedagen binnen een half jaar na afloop van het kalenderjaar niet opgenomen, dan vervallen deze vakantiedagen. Wel geldt er een uitzondering wanneer een werknemer redelijkerwijs niet in staat is geweest om zijn minimum vakantie op te nemen. Dit alles geldt niet voor de vakantiedagen die vóór 1 januari 2012 zijn opgebouwd. Daarvoor blijft vijf jaar gelden als vervaltermijn. Ook voor de bovenwettelijke vakantiedagen blijft de vervaltermijn van vijf jaar gelden.

(N.B. Het bovenstaande is nog niet verwerkt in de tekst van de arbeidsvoorwaardenregeling, omdat het Georganiseerd Overleg Kerkelijke Medewerkers en de synode daarover nog moeten besluiten. Wettelijke bepalingen zijn echter zonder meer van toepassing).

Permanente educatie voor kerkelijk werkers

In november 2011 heeft de generale synode in tweede lezing de wijziging van de ordinanties 3 en 13 vastgesteld waardoor het vijfjaarlijkse studieverlof voor predikanten wordt afgeschaft en de permanente educatie voor predikanten ingevoerd. Met dit besluit wordt ook de permanente educatie ingevoerd voor de kerkelijke werkers. De toepassing van de eerder aangenomen generale regeling permanente educatie werd echter uitgesteld. In haar vergadering van april 2012 zal de generale synode de generale regeling opnieuw behandelen, waarbij rekening wordt gehouden met de vele gestelde vragen en ingebrachte bezwaren. De verplichte invoering van de permanente educatie vindt na de vaststelling van de generale regeling (april 2012) plaats. Op vrijwillige basis kan een kerkelijk werker die valt onder de rechten en plichten van de generale regeling permanente educatie, ervoor kiezen de eerste educatieperiode van 5 jaar te laten beginnen op 1 september 2011.

Met betrekking tot de rechtspositionele aspecten van de permanente

Kalender voor kerkrentmeesters

Om de colleges van kerkrentmeesters zoveel mogelijk behulpzaam te zijn, worden hieronder enkele activiteiten vermeld die in deze maanden de aandacht van de kerkrentmeesters verdienen.

Februari:

- Mededelingen in het kerkblad over de voorlopige resultaten van de actie Kerkbalans.
- Bespreken van deze resultaten in het college van kerkrentmeesters.
- Inventarisatie van de opmerkingen van de Kerkbalanslopers en deze, indien dit noodzakelijk mocht zijn (b.v. opmerkingen van pastorale aard), doorgeven aan de overige leden van de kerkenraad.
- Betalen aandeel centrale kas.
- Betalen kwartaalnota aan pensioenfonds.

Maart:

- Bedanken van de gemeenteleden voor de toegezegde bijdrage voor Kerkbalans in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht van de eerste meer definitieve resultaten van de actie Kerkbalans.
- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Inzenden van de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving, postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
- Activeren van de gemeente voor de Paascollecte en bestellen van enveloppen voor de Paascollecte bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer te Dordrecht.
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening in het college van kerkrentmeesters.
- Betaling aandeel centrale kas.

educatie (recht op verlof, recht op vergoeding van de kosten) geldt voor kerkelijk werkers de Regeling Studiefaciliteiten uit de Arbeidsvoorwaardenregeling. De permanente educatie moet in het kader van deze regeling worden opgevat als een studie die wordt gevolgd in opdracht van de werkgever. Als het gaat om de vraag wat de minimale verlofduur en de minimale bedrag voor vergoeding van de kosten zou moeten zijn, verwijzen wij u naar de circulaire, die in november 2010 over dit onderwerp aan alle gemeenten en kerkelijk werkers is verstuurd. U kunt deze vinden op www.pkn.nl/predikanten, doorklikken naar 'permanente educatie', doorklikken naar 'Achtergrondinformatie en generale regeling'.

Wijziging pensioendatum

Met ingang van 1 april 2012 wordt de ingangsdatum voor het AOW-

pensioen de dag waarop de 65-jarige leeftijd wordt bereikt. Momenteel is dat nog de 1e dag van de maand waarin men 65 jaar wordt. Gevolg van het besluit van de regering om de Algemene Ouderdoms wet te wijzigen is dat de collectieve arbeidsovereenkomsten, waarin het einde van de arbeidsovereenkomst is bepaald op de 1e dag van de maand waarin men 65 jaar wordt, moeten worden aangepast. Ook de arbeidsvoorwaardenregeling voor kerkelijke medewerkers moet worden aangepast. Het Georganiseerd Overleg Kerkelijke Medewerkers en het bestuur van de Dienstenorganisatie zullen daartoe een voorstel tot wijziging van artikel 24-1-c voorleggen aan de synode. Overigens heeft het bestuur van het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) een voorgenomen besluit genomen om de pensioenregeling nog niet per 1 april 2012 aan te passen. Dit betekent dat het aanvul-

lend pensioen van het PFZW voorlopig op de 1e dag van de maand waarin men 65 wordt, blijft ingaan. De medewerker ontvangt dan vanaf de 1e van de maand tot de dag van de 65^e verjaardag zowel salaris als het aanvullende pensioen van het PFZW. In deze periode wordt geen pensioenpremie meer ingehouden en afgedragen aan het PFZW. Vanaf de 65^e verjaardag ontvangt de medewerker AOW-pensioen en het aanvullend pensioen van het PFZW.

Arbeidsvoorwaardenregeling 2012-A

De volledige arbeidsvoorwaardenregeling per 1 januari 2012, waarin bovenstaande wijzigingen zijn doorgevoerd of aangeduid, kunt u downloaden van www.pkn.nl, klikken op 'bestuur en organisatie', klikken op 'plaatselijke gemeente', klikken op 'arbeidsvoorwaarden'. Op de betreffende webpage kunt u ook andere informatie over de aanstelling van kerkelijke medewerkers vinden.

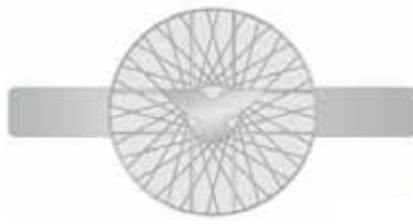
Informatieplicht werkgever

Werkgevers zijn verplicht hun medewerkers op de hoogte te stellen van wijzigingen in de arbeidsvoorwaardenregeling. Als u deze brief als werkgever ontvangt, vragen wij u een afschrift aan uw medewerker(s) ter beschikking te stellen.

Nadere informatie

Heeft u vragen over deze circulaire of over de toepassing van de arbeidsvoorwaardenregeling in de praktijk, dan kan men contact opnemen met het team arbeidsvoorwaarden van de afdeling HRM van de Dienstenorganisatie. Tel. 030-8801661 of een email sturen naar arbeidsvoorwaarden@pkn.nl, aldus de circulaire van de afdeling HRM van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland.

■ Nieuw bij de VKB: insignes met Protestantse Kerk-logo

Op veler verzoek introduceert de VKB insignes om uit te reiken aan functionarissen in de plaatselijke gemeenten die niet in een beheerfunctie werkzaam zijn (geweest). De Protestantse Kerk heeft de Vereniging toestemming gegeven om deze insignes uit te voeren in het bekende Protestantse Kerk-logo.

Al 35 jaar verstrekt de VKB op aanvraag van gemeenten onderscheidingen aan plaatselijke functionarissen die werken onder de verantwoordelijkheid van het college van kerkrentmeesters: veelal kosters, organisten en kerkrentmeesters. Bij jubilea kunnen deze onderscheidingen, uitgevoerd in brons (tot 25 jaar), zilver (25-39 jaar), goud (40-49 jaar) en goud met briljant (50 jaar en meer) worden uitgereikt. Het systeem wordt in het algemeen zeer gewaardeerd en mag zich in een nog steeds groeiende belangstelling verheugen.

In toenemende mate bereiken de Vereniging vragen om ook voor niet-beheerfuncties zo'n onderscheiding beschikbaar te stellen. De daarvoor bedoelde vrijwilligersspeld wordt dan vaak als niet geschikt beoordeeld. Vandaar dat nu het nieuwe insigne is ontwikkeld.

Het nieuwe insigne is bedoeld voor betaalde en niet betaalde functies in de plaatselijke gemeente: predikanten, kerkelijk werkers, ouderlingen, medewerkers kindernevendienst, jeugdwerkers, enz. Ook diakenen komen voor uitreiking in aanmerking, met dien verstande dat de Federatie van Diaconieën voor de aangesloten diaconieën een zelf ontwikkelde erepenning beschikbaar stelt.

De uitreikingscriteria zijn dezelfde als voor de VKB-insignes. Toekenning van de onderscheiding geschiedt onder verantwoordelijkheid van de plaatselijk kerkenraad; voorzitter en scriba van de kerken-

raad ondertekenen de bij het insigne behorende, gekalligrafeerde oorkonde. De VKB zal in twijfelgevallen vaststellen of een VKB-insigne of een insigne met Protestantse Kerk-logo op zijn plaats is.

Het insigne is sinds half januari jl. te bestellen via een vanaf de website www.kerkrentmeester.nl te downloaden bestelformulier (tevens op te vragen bij het kantoor van de VKB, 078-6393666 of info@kerkrentmeester.nl) en zal vanaf 1 maart 2012 leverbaar zijn. De prijzen zijn dezelfde als voor de insignes met VKB-logo (deze worden tweemaal per jaar gepubliceerd in "Kerkbeheer" en zijn op te vragen bij bovenstaande adressen). De levertijd bedraagt zo'n zes weken, dus graag tijdig bestellen!

■ Renovatie Nieuwe Kerk Zierikzee

Het Reformatorisch Dagblad van 17 januari 2012 meldt dat de Nieuwe Kerk te Zierikzee, die sinds 1977 eigendom is van de Stichting Oude Zeeuwse Kerken, sinds 1 januari dit jaar een jaar dicht is wegens restauratie. Er zullen herstelwerkzaamheden aan het dak worden verricht. Er bevindt zich zwam in het dak en als gevolg daarvan brokkelen de dakspanten af. Door vermolming is er één voluut (de bovenkant van een pilaster), naar beneden gekomen. De Nieuwe kerk in Zierikzee werd in 1848 in gebruik genomen nadat een grote kathedraal in 1832 was afgebrand. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft voor de renovatie een subsidie van € 1,5 miljoen toegezegd. De totale kosten bedragen € 2,1 miljoen. De provincie Zeeland draagt € 220.000 bij en de gemeente Schouwen-Duiveland € 260.000. De werkzaamheden zullen het gehele jaar in beslag gaan nemen. Na afloop krijgt het gebouw ook een schilderbeurt.

Verhuur om kerk in eigen beheer te houden

Een actieve kerkelijke gemeente, met een vol kerkgebouw dat niet alleen onderdak biedt aan haar leden, maar ook een open huis is voor zoekenden en hulpbehoevenden uit de wijk: dit is voor veel gemeenten een ideaalbeeld. De realiteit ziet er helaas anders uit. Veel kerken lopen leeg. De kerk heeft bovendien niet meer de centrale plaats in de samenleving die zij vroeger had, toen een gezamenlijk verantwoordelijkheidsgevoel volken in staat stelde grote financiële en fysieke offers te leveren voor de kerk en het kerkgebouw.

Veel kerkelijke gemeenten staan dan ook voor de keuze om hun kerkgebouw te verkopen en een alternatieve locatie te huren of om naar andere oplossingen te zoeken.

Echter, de functie van de kerk als uitvalsbasis in de wijk zal naar alle waarschijnlijkheid komen te vervallen wanneer men zich elders vestigt. Dit decennium zullen naar schatting 1200 van de 4200 kerken moeten sluiten¹. Er is dan ook veel aandacht voor het herbestemmen van kerken, maar liever wordt een oplossing gezocht om afstoting en herbestemming te voorkomen, en die is er ook.

Onderzoek naar verhuurbaarheid

Een verlies aan leden en een daarmee gepaard gaande terugloop in kerkelijke bijdragen en collecteopbrengsten en bovendien hogere onderhoudskosten door verouderde gebouwen, zorgen ervoor dat het eigen kerkgebouw steeds moeilijker door de gemeenten te bekostigen is.

Kerkrentmeesters zijn genoodzaakt om naar nieuwe initiatieven te zoeken.

Studio Bruce — een ontwerpstudio in Diepenveen — helpt hen daarbij door verhuurmogelijkheden te onderzoeken, waarbij een marktverkenning wordt gedaan onder potentiële huurders en geanalyseerd wordt welke aanpassingen de verhuurbaarheid kunnen vergroten. De doelstelling van het onderzoek is om te ontdekken of de investeringen in de aanpassingen opwegen tegen de opbrengsten uit de verhuur.

Wat maakt deze situatie bijzonder en anders dan reguliere verhuur? Allereerst mag worden benadrukt dat de gemeente niet vanuit

PROMOTIE

MARKT-VERKENNING

doelgroepen geïnteresseerden

- muziek
- school
- kunst
- coaching / consultancy
- dans / theater
- trouwen
- evenementen / congressen
- gemeente

doelgroep	percentage
muziek	41%
school	22%
kunst	17%
coaching / consultancy	12%
dans / theater	2%
trouwen	5%
evenementen / congressen	0%
gemeente	0%

ONTWERP

Architectenbureau Studio Bruce verzorgt marktverkenningen op maat voor de verhuur van kerkgebouwen voor nevenfuncties. Met onze unieke aanpak kan al in de initiëffase worden bepaald of er interesse is in de huur van de kerk, wat de doelgroepen zijn en welke bouwkundige aanpassingen de verhuurbaarheid vergroten. Uit de resultaten van de marktverkenning vloeit een passend ontwerp voort, zodat langdurig, flexibel en rendabel gebruik van de kerk mogelijk wordt. Kortom: promotie, een marktverkenning en ontwerp in één.

Brinkerinckbaan 1
7431 BX Diepenveen
0570-591531

www.studiobruce.nl
info@studiobruce.nl
0650884953

sb studio bruce
ARCHITECTUUR, KUNST & DESIGN

winstoogmerk, maar puur met het oog op het kunnen behouden van het kerkgebouw zoekt naar verhuurmogelijkheden. Een kerkgebouw is dan ook een bijzonder soort vastgoed vanwege het doel waarvoor het ooit gebouwd werd en de christelijke identiteit die vaak in het gebouw terug te vinden is. De kerkelijke gemeente is op haar beurt een bijzondere eigenaar door haar beginselen en duidelijke principes van waaruit gehandeld wordt, ook omtrent het kerkgebouw.

Geen herbestemming

Opvallend aan deze aanpak is dat er geen sprake is van herbestemming: de kerk blijft in de eerste plaats in gebruik als kerk: de erediensten krijgen voorrang. De kerk blijft ook in eigen bezit: men wordt geen huurder, maar houdt zelf zeggenschap over de activiteiten die plaats kunnen vinden in het gebouw. Ondanks het feit dat verhuur vaak de enige mogelijkheid is om de kerk te kunnen behouden, blijkt dit een gevoelige kwestie te zijn bij de gemeenteleden, die wellicht het idee hebben hun kerkgebouw deels te moeten loslaten. Veel kerkrentmeesters worden hiermee geconfronteerd. Door te benadrukken dat in het geval van verhuur de invloed op het gebruik van de kerk behouden blijft, kunnen gemeenteleden wellicht positiever tegen deze optie aan gaan kijken. Bij gedwongen verkoop verdwijnt deze invloed immers; de nieuwe eigenaar krijgt het voor het zeggen. Een opvallend voorbeeld daarvan is te vinden in Breda, waar een bekende Casinoketen in de voormalige kazernekapel is neergestreken. In de grote steden zijn verscheidene kerkgebouwen herbestemd tot moskee en in de Nieuwe kerk in Dordrecht is sinds vele jaren onder meer een supermarkt gevestigd.

Een duidelijke communicatie en een zorgvuldige selectie van mogelijke huurders is zeer belangrijk, evenals het besluit over aanpassingen. Samen met de kerkrentmeesters wordt een selectie gemaakt van organisaties die mogelijk interesse hebben in het huren van de kerk en waarvan de activiteiten passend zijn. Kort gezegd: de activiteiten mogen niet in strijd zijn met de christelijke

Plaats van het kerkgebouw in de samenleving

identiteit van de gemeente en evenmin op een ongunstig moment plaatsvinden. Bij het laatstgenoemde wordt dus ook vanuit praktisch oogpunt gekeken naar de inzetbaarheid van de ruimte.

Voorbeeld uit de praktijk

De Cunerakerk is een laat-gotische hallenkerk met enkel koor, gebouwd in de vijftiende eeuw. De protestantse gemeente te Rhenen is door stijgende onderhoudskosten aan het gebouw, op zoek naar mogelijkheden om het bestaande, monumentale kerkgebouw ook op langere termijn in eigendom te kunnen houden. In opdracht van het college van kerkrentmeesters van de protestantse gemeente Rhenen heeft Studio Bruce een marktverkenning uitgevoerd over de verhuurbaarheid van de Cunerakerk. Voor deze gemeente is op zoek gegaan naar mogelijkheden om het gebouw in de onbezette uren voor andere doeleinden geschikt te maken. Hiervoor zijn zo'n 500 potentiële huurders uit de regio online geëquipt: commerciële gegadigden zoals coachingsbureaus en partijen die evenementen, conferenties e.d. organiseren, maar ook koren, orkesten, muziekscholen, kunstenaars, onderwijsinstellingen, de gemeente Rhenen en toneelverenigingen. 43% van de organisaties die wel eens een ruimte huren voor hun activiteiten en 8 pct. van hen die nooit een ruimte huren blijken geïnteresseerd te zijn in het huren van de Cunerakerk.

Wat betreft de spreiding in doorde-weekse verhuur of in het weekend, valt op dat commerciële partijen veelal doordeweeks een ruimte huren en de groepen kunst en muziek in het weekend. Dit gegeven is van groot belang, aangezien de

ruimte 's zondags voor de erediensten in gebruik is. Ook bleek er een scheiding te zijn in organisaties die interesse hebben in het huren van de hele kerk of alleen de koorruimte. Dit hangt samen met het aantal bezoekers van een activiteit.

Bouwkundige aanpassingen

Ondanks dat de erediensten op hetzelfde moment en op dezelfde wijze kunnen blijven plaatsvinden, wanneer een gemeente besluit het gebouw te verhuren, zullen er wel aanpassingen aan het gebouw nodig zijn om het multifunctioneel en flexibel te maken. Een kerkelijke gemeente moet dan ook bereid zijn om het gebouw op sommige punten te veranderen. Het vervangen van de vaste banken voor stoelen is daarbij een belangrijke ingreep. Ook kunnen extra toiletten wenselijk zijn, een (koffie)keuken, extra bergruimte, egalisering van de vloer en een (tijdelijk) podium. Wanneer slechts een gedeelte van de kerk wordt verhuurd, zoals een koorruimte, zijbeuk of spreekkamer, dan kunnen kleine bouwkundige en bouwfysische aanpassingen het gebruik van enkel die ruimte energiezuiniger en praktischer maken.

Te denken valt aan een flexibele, thermische scheiding, de toegankelijkheid van toiletten en keukens en eventueel een extra entreemogelijkheid. Als architectenbureau kan Studio Bruce een goed advies en afgestemd ontwerp voor de kerk opstellen, dat voortvloeit uit het onderzoek en de gesprekken met de opdrachtgever. Vaak volstaan relatief eenvoudige ingrepen. Indien er grootschalige aanpassingen nodig zijn dient er met uiterste zorgvuldigheid een ontwerp te worden gemaakt, waarin de identiteit van het gebouw, de symboliek, liturgie ►

en monumentaliteit niet worden aangetast. Wanneer met een marktverkenning inzicht is verkregen in de interesse van verschillende partijen en de aanpassingen, die nodig zijn om de kerk multifunctioneel te maken, kan een redelijke inschatting worden gemaakt van de kosten en baten, zodat de kerk in eigen beheer kan blijven.

Uniciteit

Ieder kerkgebouw zal 'unique selling points' hebben: unieke, positieve kenmerken die doorslaggevend kunnen zijn in de keuze voor het huren. De ligging van de kerk in het land of de plaats, de bijzondere sfeer of entourage, de akoestiek, de grootte, maar ook het alternatieve aanbod in de regio. Dit maakt ieder onderzoek weer anders. Ook de potentiële huurders zullen per situatie verschillen. Zo kan in sommige gevallen een deel van de kerk permanent worden verhuurd aan een organisatie, zoals een kinderdagverblijf, terwijl dat elders geen optie is.

Dat de kerk doordeweeks verhuurd wordt aan derden, kan juist een meerwaarde betekenen voor het gebruik van het kerkgebouw. Terwijl het kerkgebouw eerst met gesloten deuren vanaf de buitenkant werd aanschouwd, wordt de drempel om het gebouw binnen te stappen verlaagd en wordt de positie van het gebouw, ook al is het in eerste instantie met een andere functie, in de wijk en plaats centraler. Dit biedt mogelijkheden aan de kerkelijke gemeente om zich te richten op niet-kerkelijken en zich op een nieuwe manier te profileren als gastgezin waar iedereen welkom is.

Conclusie

Verhuur, in combinatie met eigen gebruik, biedt een interessante mogelijkheid voor kerken om hun kerkgebouw ook op langere termijn in eigen beheer te kunnen houden. Een marktverkenning kan inzichtelijk maken welke partijen geïnteresseerd zijn in het huren van de desbetreffende kerk en welke bouwkundige aanpassingen daarvoor eventueel wenselijk zijn. Ieder gebouw is uniek en biedt andere uitdagingen om het multifunctioneel en aantrekkelijk te maken voor

■ LRP-Team pakt knelpunten Kerkbalans 2012 aan

Al vele jaren faciliteert het LRP-team (voorheen SMRA) gemeenten bij het uitvoeren van de actie Kerkbalans: met adreselecties, printen van antwoordformulieren (eventueel met acceptgiro's), inpakken en verwerken van de Kerkbalansveloppen, alsmede met de registratie van toezeggingen en verwerken van incasso's. In 2011 is het nieuwe ledenregistratiesysteem (LRP) van de Protestantse Kerk ingevoerd. Het LRP-team heeft daarmee een goed hulpmiddel gecreëerd voor de administratie van leden en financiële acties bij de gemeenten. Dit jaar is het LRP-systeem voor het eerst toegepast bij de actie Kerkbalans. Helaas is dit niet zonder problemen verlopen. Bij enkele gemeenten zijn de bestellingen laat of onvolledig afgeleverd en is gebleken dat er nog veel vragen zijn over de werking van het programma. Er was onvoldoende capaciteit om adequaat op deze calamiteiten en vragen te reageren.

Het LRP-Team meldt de redactie van "Kerkbeheer" dat het zich door deze kritiek voelt aangesproken en heeft zich als doel gesteld om in het komende jaar deze problemen te voorkomen. Door te leren van deze actie Kerkbalans wil het team er voor zorgen dat de actie volgend jaar zonder problemen zal verlopen. Tijdens een interne evaluatie zijn de volgende oorzaken van de ontstane knelpunten herkend.

- Onvoldoende interne communicatie waardoor telefoondiensten inhoudelijk te weinig afwisten van problemen en oorzaken om vragen daarover te beantwoorden.
- Onvoldoende personele bezetting op de helpdesk en orderafdeling waardoor laatstgenoemde niet bereikbaar was.
- Te laat gestart met informeren over wijzigingen in de mogelijkheden en wijze van bestellingen.
- De update van naar versie 2.0 had niet vlak voor de start van de actie mogen plaatsvinden. Als gevolg

konden bestellingen pas laat naar gemeenten worden verstuurd, en werd de verwerkingstijd aanzienlijk ingekort.

- Ontbreken van controle op bestellingen nadat deze waren verzonden. Hierdoor is te laat herkend dat de verzending van gegevens aan de drukker niet goed verliep én dat de bestelling niet juist werden afgehandeld door Post.nl.

Het doel van het LRP-Team is om gemeenten zo goed mogelijk te ondersteunen in de kerkelijke administratie en te voeren acties. Om deze doelstelling waar te maken en om zeker te stellen dat dergelijke problemen zich in de aanloop naar de actie Kerkbalans 2013 niet nogmaals voordoen, zijn de verantwoordelijke personen binnen het LRP-Team aangesproken. Zij hebben de opdracht gekregen de knelpunten binnen afzienbare tijd op te pakken. Dat houdt in dat er tijdig een planning klaar zal zijn waarin de communicatie naar gemeenten en het versturen en verwerken van de bestellingen staan opgenomen. Ook zullen er afspraken worden gemaakt over de communicatie tussen de betrokken afdelingen. Inmiddels is een afspraak gemaakt met de drukker om tot een voortgangsbewaking op het volledige ordertraject te komen. Daarnaast zal het LRP-Team, in samenwerking met de applicatiebeheerders van LRP, voor een betere afstemming van de updates zorgen.

Het LRP-Team is zich ervan bewust dat vrijwilligers in gemeenten door deze knelpunten extra tijd in de actie Kerkbalans van dit jaar hebben gestoken en betreurt het dat dit zo veel meer werk met zich heeft meegebracht. Het LRP-Team gaat er vanuit dat de genomen maatregelen ertoe zullen leiden dat de actie Kerkbalans in volgend jaar naar verwachting zal verlopen, aldus het LRP-Team

nevengebruik, zodat het een langdurige, centrale plek in de samenleving behoudt.

Voor meer informatie of een vrijblijvend advies kan men contact opnemen met Studio Bruce via info@

studiobruce.nl. (Zie ook de advertentie op pag. 72).

1 bron: Nicole Roeterdink e.a., *Onderzoek herbestemming kerken en kerklocaties, een inventarisatie vanaf 1970*, Haarlem (Bisdom Haarlem) 2008.

Nieuws uit de provincies

Het bestuur van de afdeling Noord-Holland heeft ds. W.B. Beekman uitgenodigd om over zijn studieverslag 'Leve de dorpskerk' een inleiding te houden. Om de belangstelling van kerkrentmeesters voor het werk van de afdeling Noord-Holland, die dit werk verzet ten behoeve van de colleges van kerkrentmeesters in die provincie, te stimuleren, is besloten om een zeer actueel en interessant onderwerp tijdens de jaarvergadering van 20 maart a.s. aan de orde te stellen, namelijk de problematiek van de kleine gemeenten waarover in onze Kerk al vele jaren gesproken wordt. Het studieverslag van ds. Beekman biedt een oorspronkelijke kijk op dit onderwerp.

Voor deze bijeenkomst zijn naast de colleges van kerkrentmeesters van Noord-Holland verder uitgenodigd het Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken, de gemeenteadviseur kerkbeheer, de scriba's van de klassicale vergaderingen van Noord-Holland, de kerkrentmeesters-synodeleden die vanuit enkele classes in Noord-Holland lid zijn van de generale synode, en de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen.

De vergadering begint om 19.45 uur, waarna enkele huishoudelijke zaken aan de orde komen. Vanaf 20.00 uur zal ds. W.B. Beekman, voormalig preses van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk en nu gemeentepredikant in Molkwerum en Warns (Fr.), een inleiding zal houden over de mogelijkheden en beperkingen van de kleine gemeenten.

Tijdens zijn studieverlof in de zomer van vorig jaar, heeft ds. Beekman over de problematiek van de kleine gemeenten studie verricht en daarvan een studieverslag gemaakt met als titel "Leve de dorpskerk". Hij is ervan overtuigd geraakt dat de

De Westerzijderkerk van de Protestantse gemeente Zaandam waar de jaarvergadering van de afdeling Noord-Holland plaats vindt. Voor de kerk kunnen zo'n 35 auto's worden geparkeerd. Voor treinreizigers ligt de kerk op ongeveer 15 minuten lopen van het station verwijderd. Route: bordje centrum volgen, Gedemptegracht, bij kruising links af Westerzijde. Na ± 500 meter is de kerk gelegen.

kleine dorpskerk zeker toekomst heeft, maar alleen wanneer deze zich blijft verbinden met de lokale dorpsgemeenschap. Hij gelooft niet in grote regionale kerkelijke verbanden op het platteland, want bovenplaatselijke kerkelijke verbanden hebben de neiging de kerkelijke gemeenten in de dorpen te laten verdampen.

Ook in de provincie Noord-Holland

zijn veel kleine zelfstandige gemeenten die te kampen hebben met vergrijzing en krimp. Kerkelijke gemeenten die een minderheid in de samenleving geworden zijn. Maar dit probleem geldt in hoofdlijnen ook voor de grote(re) gemeenten in de provincie Noord-Holland. Daarom heeft het afdelingsbestuur, in nauwe samenwerking met het hoofdbestuur van de VKB, besloten over deze problematiek een bijeenkomst ►

Nieuws uit de provincies

R.M. Belder

Veel afdelingsbesturen besteedden tijdens hun regiobijeenkomsten die in het najaar van 2011 plaatsvonden aandacht aan Samenwerking, Vitaliteit en Financiën. Belangrijke onderwerpen waar onze gemeenten in de komende jaren in toenemende mate mee te maken krijgen. Ook de afdeling Drenthe deed dat tijdens een tweetal bijeenkomsten die op 7 en 15 november 2011 te resp. Sleen en Havelte plaatsvonden en waarbij totaal zo'n 80 kerkrentmeesters aanwezig waren. Het hierna volgende verslag betreft de bijeenkomst in Havelte, die in het Dienstgebouw gehouden werd dat naast de Clemenskerk gebouwd is en met deze kerk verbonden is.

Jubileumuitgave

De voorzitter van de afdeling, mevrouw M.W. Volders, die de bijeenkomst met schriftlezing en gebed begon, vroeg aandacht voor een aantal verenigingsaangelegenheden waaronder het meedoen aan het arbeidsmarktonderzoek waarover in "Kerkbeheer" van oktober 2011 een publicatie verscheen. Verder kondigde zij de algemene ledenvergadering van 2012 aan die op 26 maart in Beilen wordt gehouden. De scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, dr. A.J. Plaisier, zal een inleiding houden over de toekomst van onze gemeenten. Verder zal er een jubileumboek worden gepresenteerd waarin de historie van de kerkelijke gemeenten in Drenthe centraal zal staan en waarvan het eerste exemplaar zal worden

Mevr. M.W. Volders.

uitgereikt aan de Commissaris van de Koningin. De colleges van kerkrentmeesters die op deze bijeenkomst aanwezig zijn, krijgen één gratis exemplaar per gemeente.

Hierna gaf mevrouw Volders het woord aan de heer J.L. Bakker, gemeenteadviseur van de Protestantse Kerk in Nederland die de aanwezigen vroeg waaraan bij een vitale gemeente gedacht moet worden en waardoor die vitaliteit onder druk kan komen te staan. De reacties hierop waren verschillend zoals: het bruisen van activiteiten, levensvatbaarheid gelet op leeftijdsopbouw, financiën op orde e.d. De aanwezigen vonden dat deze vitaliteit onder druk kan komen te staan als gevolg van vergrijzing, afnemende betrokkenheid (ledenverlies, minder kerkbezoek), minder jongeren en wanorde in de financiën. Het spectrum waar het in deze inleiding om gaat kan vanuit een

vijftal invalshoeken bekeken worden, zo begon de heer Bakker zijn presentatie.

Relatie met beleid en financiën

Bij beleid en financiën hebben we te maken met een beleidsplan, een meerjarenprognose en een meerjarenperspectief in verband met het maken van keuzes. Een belangrijk punt is wat er gebeurt wanneer de predikantsplaats vacant wordt en hoe die voor de komende jaren wordt bezet.

Kan er weer een fulltime predikant of kerkelijk werker benoemd worden, of wordt volstaan met de aanstelling van een parttimer? Bij de invulling van de financiële paragraaf voor de komende jaren spelen de inkomsten aan levend geld een belangrijke rol. Hoe verliep dat in de afgelopen jaren, hoe waren de ontwikkelingen in het ledenbestand, zijn er bijzondere omstandigheden geweest, hoe is het kerkbezoek, hoe zijn de ontwikkelingen in de burgerlijke gemeente, wat zijn de gemiddelde vrijwillige bijdragen en welke bijzondere omstandigheden kan men in de komende jaren verwachten?

De heer Bakker waarschuwde er voor dat het gevaar steeds aanwezig is dat men zich plaatselijk laat leiden door de financiën, waardoor aanwezige initiatieven om inderdaad zaken anders aan te pakken en iets nieuws te doen, worden doodgeslagen. De kerkenraad en het college van kerkrentmeesters

te beleggen die gehouden wordt op **20 maart 2012 in de Westzijderkerk, Westzijde 75 te Zaandam.**

De agenda ziet er als volgt uit:
Van 19.15 tot 19.45 uur is er ontvangst met koffie of thee.
19.45 uur: Opening, welkom en afdoening van enkele

huishoudelijke zaken door de voorzitter van de afdeling, de heer W. van Hilten.
19.55 uur: Inleiding over "Leve de dorpskerk" door ds. W.B. Beekman.

20.40 uur: Pauze.

20.55 uur: Gedachtewisseling over de inleiding.

Tenslotte zal de voorzitter van het hoofdbestuur van de VKB, de heer mr. Peter A. de Lange, ingaan op de betekenis van de afdeling Noord-Holland van de VKB voor de colleges van kerkrentmeesters.

De bijeenkomst is uiterlijk om 22.00 uur afgelopen.

Interieur van de Clemenskerk van de protestantse gemeente van Havelte.

moeten beleid en financiën goed met elkaar afstemmen waardoor er keuzes gemaakt kunnen worden. De praktijk is dan vaak uitbreiding van inkomsten of beperking van de uitgaven in de sfeer van afstoting gebouwen en reductie op personeelskosten. Wanneer die discussie met elkaar gevoerd wordt, dan loop je tegen bepaalde zaken aan waarover flink gediscussieerd moet worden en dat is juist de bedoeling, zo stelde de heer Bakker.

Kerkbalans Nieuwe Stijl

Om het inkomstenpatroon behoorlijk op te schroeven is het zeer zinvol om Kerkbalans Nieuwe Stijl (Verbreden en verdiepen) toe te passen. "Verbreden" is de niet-bijdragende randkerkelijke benaderen voor een vaste bijdrage, terwijl het "verdiepen" een actie is om de bijdragende leden te bewegen tot een hogere bijdragen door middel van een doelgroepenbeleid. De heer Bakker wees erop dat het stimuleren van samenwerking gericht is op meer vitaliteit in gemeenten. Dan ontstaan er nieuwe mogelijkheden en kunnen er

ervaringen met anderen worden gedeeld. Tenslotte ontstaat er ook meer financiële draagkracht. Maar ga hiermee vanuit een sterke positie beginnen en niet op een moment waarop de zaak in de gemeente als gevolg van diverse oorzaken stil komt te liggen, zo waarschuwde de heer Bakker de aanwezige kerkrentmeesters. De Protestantse Kerk in Nederland, stimuleert SAGE (=Samenwerking Gemeenten) in de vorm van ondersteuning waarvoor subsidies beschikbaar worden gesteld. Aandachtspunten hierbij zijn: omgaan met eigenheid, met verantwoordelijkheid en met verandering.

Leve de Dorpskerk

De heer Bakker verwees naar het verslag van een studie naar de mogelijkheden en beperkingen van kleine kerkelijke gemeenten in kleine dorpsgemeenschappen van ds. W.B. Beekman, de voormalige preses van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk. Ds. Beekman zegt daarin o.a. dat dorpen niet door ontgroening, vergrijzing en krimp hun leefbaar-

heid verliezen, maar als lichte gemeenschappen vitaal blijven. De kerken zullen ondanks ledenverlies een aanzienlijk ledental behouden en zij zullen de sociale cohesie versterken. En tenslotte kan de kerk door de vorming van huisgemeenten in de dorpen overleven.

Ds. Beekman doet daarvoor een aantal aanbevelingen. Hij adviseert o.m. om de kerkelijke gemeente zo lang mogelijk in het eigen dorp en zo dicht mogelijk bij het dorp te houden. Omdat een aantal zaken ook in een huisgemeente geregeld moet worden, beveelt hij een lichte organisatiestructuur aan door te kiezen voor een formele kerkenraad die uit een voorzitter, een scriba en een beheerder/kerkrentmeester bestaat die, geadviseerd door een predikant, samen de verantwoordelijkheid dragen voor de gemeente als kerkelijk rechtspersoon, aldus de heer Bakker.

Potentiële groei

Voorts deelde de heer Bakker mee dat uit een door het onderzoeksbureau Motivaction gehouden onderzoek gebleken is dat de gemeenschap van Nederland uit een achttal milieus bestaat. Uit een overzicht dat hij presenteert blijkt dat kerkmensen te vinden zijn bij de traditionele richting, die behouden voor ogen staat en bij de postmoderne richting, waarbij gedeelde waarden een rol spelen. Volgens de heer Bakker heeft men te maken met een vitale gemeente wanneer er sprake is van: Omgang met God, Gemeenschap met elkaar en met Dienst aan de samenleving. Zo'n gemeente kenmerkt zich door de levenskracht die zij uitstraalt en haar zelfbewuste houding. Zij moet lef hebben en naar buiten gericht zijn, zo besloot de heer Bakker zijn boeiende inleiding.

Na de pauze werd over de inleiding gediscussieerd aan de hand van een aantal stellingen. De bijeenkomst werd besloten met een gezamenlijk gesproken "Onze Vader".

Hulpmiddel voor waarderen en herbestemmen van religieuze voorwerpen

Gemeenten en parochies beschikken over bijzonder erfgoed. Dat zijn niet alleen de monumentale kerkgebouwen die met name de Protestantse Kerk in Nederland rijk is, maar ook de religieuze voorwerpen die hierin staan. Deze voorwerpen hebben vaak een bijzondere betekenis: vanuit de geloofsbeleving of de geschiedenis die bij een voorwerp hoort.

Voor de colleges van kerkrentmeesters is het belangrijk om zich bewust te zijn van de betekenis van dit roerend cultureel erfgoed. Met name als het behoud van deze voorwerpen onder druk staat, is het van belang die waarde te kennen. Wanneer men te maken krijgt met kerksluiting, herbestemming en afstoting van het kerkgebouw, dan komt er, naast een emotionele impact, ook de praktische vraag wat er met de interieurs en de religieuze voorwerpen gebeurt.

Handreiking

Daarom is er door het Museum Catharijneconvent en de Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN) samen met vertegenwoordigers van de Protestantse Kerk in Nederland, de Rooms-Katholieke Kerk en nog enkele andere geloofsgemeenschappen, een Handreiking Roerend religieus erfgoed opgesteld. Door middel van deze handreiking kan men de voorwerpen op overzichtelijke wijze inventariseren, waarderen, selecteren en herbestemmen.

De Handreiking bestaat uit twee delen, namelijk een Stappenplan voor herbestemming en afstoting van religieuze voorwerpen dat een praktische leidraad vormt met zes stappen die men kan nemen tijdens de herbestemmingsprocedure. Verder is er een Waarderingskader roerend religieus erfgoed waarin criteria vermeld staan waarmee men

de religieuze en cultuurhistorische waarde van de voorwerpen kan toetsen en beschrijven. Het is raadzaam hierbij een erfgoedspecialist te raadplegen.

Zes stappen

In zes stappen worden de belangrijkste handelingen en beslissingen nagegaan die genomen worden wanneer men de inventaris niet meer wil behouden. Dat zijn:

- Voorbereiden. In deze eerste stap krijgt men tips waarmee goed voorbereid aan de slag kan worden gegaan.
- Inventariseren. Een actueel inventarisatierapport vormt de basis voor alle vervolgstappen.
- Waarderen. In deze stap worden de emotionele/religieuze en cultuurhistorische waarden van voorwerpen getoetst, bij voorkeur samen met de erfgoedspecialist.
- Selecteren en opstellen bestemmingsplan. Als de waarde van een voorwerp duidelijk is, kan men een voorkeur uitspreken over wat men er mee wilt doen. Gaat het mee naar de kerk waarmee gefuseerd wordt of kan een andere gemeente het overnemen.
- Uitvoeren bestemmingsplan: herbestemmen en afstoten. In deze fase worden colleges van kerkrentmeesters begeleid bij vragen als: Wanneer kiezen we voor een kerkelijke bestemming? Hoe moeten we dit aanpakken? Kunnen sommige voorwerpen misschien naar een museum?
- Afronden. In de laatste stap staan tips over het afronden van het hele proces. Bijvoorbeeld over het registreren van de herbestemde voorwerpen en het informeren van betrokken partijen.

De Handreiking roerend religieus erfgoed kan men opvragen via

www.HandreikingRoerendReligieusErfgoed.nl. Men kan de Handreiking en het bijbehorende Waarderingsformulier ook downloaden. Op deze website zijn ook de adressen voor informatie, advies of hulp te vinden.

■ De Waarheidsvriend 100 jaar

De Waarheidsvriend, het weekblad van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland, beleeft dit jaar zijn honderdste jaargang. De eerste uitgave verscheen in 1909, drie jaar na de oprichting van de Bond. Dat de honderdste jaargang niet op de kalender van 2009 stond, heeft te maken met de laatste oorlogsjaren, waarin de verschijning enige tijd stil lag.

Het aantal lezers van De Waarheidsvriend is de afgelopen jaren gestegen. Het weekblad wordt wekelijks naar 10.350 abonnees verstuurd, aldus een bericht in het Friesch Dagblad van 3 januari jl.

■ Ichthuskerk Meliskerke gaat dicht

De Ichthuskerk, de van oorsprong gereformeerde kerk in Meliskerke, heeft op 15 januari 2012 haar deuren gesloten. Na de vorming van de Protestantse Kerk in Nederland in 2004 besloot de gemeente in de toekomst samen te komen in de Dorpskerk in Biggekerke en de Odulphuskerk in Meliskerke. De laatste is na een grondige restauratie en een nieuwe aanbouw klaar voor gebruik. De Ichthuskerk zal worden verkocht. De protestantse gemeente Biggekerke-Meliskerke telt 600 leden, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 3 januari jl.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Pieterella de Groot-Kleiberg, Hierden, 60 jaar organiste en dirigente

Nuij Kleermaker, Hierden, 71 jaar organist

P. de Groot-Kleiberg en N. Kleermaker, Hierden.

Jan Smit, Nes en Wierum, 50 jaar diverse functies

Leendert Marinus Nijdam, Waalre, 50 jaar organist

L.M. Nijdam, Waalre.

Ernest Herman Sparenburg, Zevenaar, 50 jaar organist

E.H. Sparenburg, Zevenaar.

GOUD

toegekend aan:

Pieter den Hartog, Anloo-Zuidlaren, 40 jaar organist

P. den Hartog, Anloo-Zuidlaren.

Euwe de Jong, Assen, 41 jaar organist

Gijsbert den Hoed, Berkel en Rodenrijs, 40 jaar ouderling-kerkrentmeester en administrateur

Klaas Strikwerda, Drachten, 48 jaar organist

K. Strikwerda, Drachten.

Krijn Coppoolse, Hoevelaken "De Eshof", 40 jaar organist

K. Coppoolse, Hoevelaken.

Willen Georg Hagen, Katwijk aan den Rijn, 40 jaar organist

Johannes van der Vliert, Otterlo, 41 jaar kerkrentmeester

Arie van Dongen, Scheveningen, 40 jaar collectant

Dirk Jan Boom, Wapenveld, 45 jaar koster-beheerder

ZILVER

toegekend aan:

Henk Trommel, Bennebroek, 33 jaar organist

H. Trommel, Bennebroek.

Diederikus Johannes Nicolaas Steenveld, Nootdorp-Ypenburg, 31 jaar repromedewerker

Albert Ruinard, Bolnes, 25 jaar koster

Trijntje Ruinard-Ferwerda, Bolnes, 25 jaar koster

Kostersechtpaar A. Ruinard en T. Ruinard-Ferwerda, Bolnes.

Antonie Pieter Kanis, Ede, 25 jaar organist

Adriaan van Rossem, Ede, 25 jaar organist

Jan C. Rozenbrand, Genderen, 36 jaar kerkrentmeester

J.C. Rozenbrand, Genderen.

Bert Meiresonne, Genderen, 35 jaar kerkrentmeester en administrateur

B. Meiresonne, Genderen.

Gerhardus Johannes Dekker, Oosterbeek-Wolfheze, 32 jaar koster

G.J. Dekker, Oosterbeek-Wolfheze.

Hendrik Spaans, Scheveningen, 28 jaar collectant

Willem Dirk van der Harst, Scheveningen, 25 jaar collectant

Henk Jan de Haan, Ter Heijde aan Zee, 25 jaar organist

H.J. de Haan, Ter Heijde aan Zee.

Johan Valentijn Bredewout, Vollenhove, 25 jaar organist

BRONS

toegekend aan:

Eltjo Jan Dik, Bennekom, 15 jaar administrateur collectebonnen

Jan Strockmeijer, Sleen, 17 jaar ouderling kerkrentmeester

J. Strockmeijer, Sleen.

LEGPLAQUETTE

toegekend aan:

Jan Leendert Eikelenboom, Gemert en Boekel, 16 jaar kerkrentmeester

Johanna Catherina den Besten-de Waard, Schoonhoven-Willige-Langerak "De Hoeksteen" 18 jaar ledenadministrateur en redactielid/typist kerkblad

■ Sluiting dreigt voor kerk Harkstede

Het Dagblad van het Noorden van 9 januari jl. meldt dat de kans bestaat dat de monumentale kerk aan de Hoofdweg in Harkstede gesloten wordt. De dikke muren van het ruim 300 jaar oude gebouw zijn zo verzadigd met water dat met de muurkalk ook stukken steen naar beneden komen. De kerk is vorig

jaar na een grondige restauratie aan het exterieur weer in gebruik genomen. Nu is de binnenkant aan de beurt, maar het geld is op. De opknopbeurt aan het exterieur kostte € 350.000, waarbij de uit 1250 daterende toren een nieuw houten geraamte en loodbeslag kreeg. Het dak werd voorzien van folie en nieuwe panlatten, terwijl ook de muren opnieuw gevoegd werden.

De kerk is waterdicht maar de solide stenen muren zijn tot de kern toe verzadigd met water en dat komt er nu uit. In de kerk wordt eenmaal per maand een eredienst gehouden en een enkele maal is er een rondleiding. Op de overige zondagen houdt de protestantse gemeente van Harkstede-Scharmer haar erediensten in het naastgelegen gebouw De Graankorrel.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Het 1-klaviersorgel van Van den Berg en Wendt is verkocht en krijgt een nieuwe bestemming in België. Momenteel zijn er nog 5 instrumenten in het bestand ingeschreven.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met: Centraal Bureau VKB, tel. (078) 639 36 63, e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl of raadpleeg het actuele aanbod op onze website: www.kerkrentmeester.nl

Komt U bij ons kijken of komen wij naar U toe?

Op www.KANTINEMEUBILERING.nl

staan modellen- kleuren-prijzen van stoelen - tafels en kapstok.

Tel. 0183-505085

Op zoek naar Kaarslampen?

Mat, Helder, Goud, Tipkaars

Bestel nu uw kaarslampen Online

www.gloeilampenonline.nl
tel. 0314-363856

ALPHA VOCHTTECHNIEK

**Veelzijdig en al meer dan 33 jaar ervaring
in het bestrijden van vochtproblemen:**

- adviezen en onderzoek m.b.t. vochtbestrijding
- injecteren (zowel constructief als waterdichtend)
- waterdicht maken van kelders en souterrains
- injecteren tegen optrekkend vocht
- bestrijden van vochtoverlast in kruipruimten
- hydrofoberen van metselwerk, beton en natuursteen
- betonreparatiesystemen
- renovatie- en restauratiepleisters
- houtworm-, schimmel- en zwambestrijding

Postbus 409,
4600 AK Bergen op Zoom
Telefoon: 0165 - 38 62 00
E-mail: info@alphavochttechniek.com
Internet: www.alphavochttechniek.com

Uw glas-in-lood, onze zorg !

- Glas-in-lood restauratie
- Nieuw glas-in-lood
- Gebrandschilderd glas-in-lood
- Glassapliqué
- Glasfusing
- Glasmonumenten
- Gast-atelier voor kunstenaars

GBB Glaswerkingsbedrijf Brabant

bv Glaswerkings Bedrijf
Brabant "GBB"
Kapitein Hutterstraat 10
5015 BB Tilburg
Tel: 013-5325110

VAN DER WAL
glas in lood

Van der Wal glas-in-lood bv
Het Hoge 5
7251 XT Vorden Tel: 0575-555742
Van Oldebarnevelstraat 83
6828 ZN Arnhem Tel: 026-3706731

Leiderdorp Scheppingskerk

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Ridderkerk: Kaartenmakerstraat 18, 2984 CB; Tel. 0180 41 46 00 Zwolle: Baileystraat 2a, 8013 RV; Tel. 038 785 19 77
www.schaapsound.nl info@schaapsound.nl

KKA

**ONLINE
BOEKHOUDEN
AL VANAF
€10,- P/M**

KKA gekozen als Twinfield dealer voor Kerkelijk Nederland

**Informatie hierover
bij onze projectleider:**

Wilco den Dikken
T. (033) 467 10 10

Twinfield en KKA hebben op 10 november 2011 een overeenkomst getekend waarbij KKA wordt aangesteld als Twinfield dealer voor Kerkelijk Nederland. KKA is inmiddels gecertificeerd door Twinfield, verzorgt de cursussen en fungeert als helpdesk.

Elke kerk of kerkelijke instelling kan ook zelf rechtstreeks zaken doen met Twinfield maar mist dan de voordelen van de overeenkomst van Twinfield met KKA. Het online boekhoudpakket via KKA kost slechts € 10,00 tot € 12,50 per maand en geldt voor alle kerkelijke denominaties en kerkelijke instellingen.

H. Wobben: "Omdat ook onze eigen klanten overgaan op Twinfield hopen wij dat er binnen twee jaar ruim 1000 kerken van Twinfield

V.l.n.r.: H. Feenstra (directeur landelijke PKN), A. Kwakernaat (raad van bestuur Twinfield) en H. Wobben (directeur KKA, KKG en KKG adviseurs) bezegelen met hun handtekening de onderlinge samenwerking.

online gebruik maken, dit betekent een enorme kostenbesparing."

Hoofdkantoor KKA/KKG
Postadres
Postbus 675
3800 AR Amersfoort

Vestigingsadres
Koningin Wilhelminalaan 23
3818 HN Amersfoort
Telefoon (033) 467 10 10
Fax (033) 465 67 86
www.kkgkka.nl

Salarisbureau in Barneveld
Regiokantoren in Drachten, Arnhem, Hengelo, Gouda en in Middelburg (in 2012)

Bestuur en directie KKA/KKG, vlnr.: H. Wobben (directeur), jhr. mr. K.F.H. Schorer, Ds. W.B. Beekman, Dr. A. Mosterd (voorzitter), Mr. W. L. den Dekker en Drs. D. Ridder.

Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om onze snel groeiende, klantenkring hartelijk te bedanken voor het vertrouwen in dit achterliggende jaar.

- Voor **651 kerken en instellingen** verzorgden wij de salarisadministratie;
- Voor **414 kerken en instellingen** verzorgden wij de financiële administratie;
- Voor **457 kerken en instellingen** verzorgden wij het beheer en incidentele opdrachten betreffende onroerende goederen.

Het bestuur van KKA, KKG en KKG adviseurs, directie en de 52 medewerk(st)ers.

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals ruimtes voor kinderopvang, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERVING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl), eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes, legplaquettes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl